

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

16293

Բ. Գ. Կ. Բ. ՃԻՍԱՆԱԿԵԼՈՐ

ՀՐԱՁԳԱՅԻՆ

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԲ

ՀՐԱՏԵՆՈՅԻՆ ՅԵՐ ԶԻՌԻՔԻ ԴՈՒՆՈՒՄՆԵՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ

ԿՈՄԻՏԵ

ԿՈՄԻՏԵ

19566

ԽՍՀՄ Գրողատարները բոլոր յերկրներին, միացե՛ք! ԽՍՀՄ

«ՀԱՍՏԱՏՎՈՒՄ Ե»
28 նոյեմբերի 1923 թ.
Մոսկվա

358

Խ-11

այ

Բ. Գ. Վ. Բ.

ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ

ՀՐԱՉԳԱՅԻՆ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՔ

ՄԱՍՆ 1-Ն

ՀՐԱՉԻԳ ԶԵՆՔ

VI ՀՐԱՑԱՆԱՅԻՆ ՑԵՎ ԶԵՌՔԻ ՆՈՆԱԿՆԵՐ

ՏԵՐԵՎԱՆ

№ 33

1929

ՀՈՐԿ. ՀՐԱՉԻԳ ԴԻՎԻԶ. ՔՈՂՐՈԺՆԻ ԽՄԲ. ՀՐԱՑ. ՄԸՍ

2010

Գրառիպ. № 1676 (բ) Տիրած 2000

Հայտարարագրի 2-րդ տպ. պատ. № 1538

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Կարմիր բանակն իր տրամադրության տակ ունի, զեռևս համաշխարհային իմպերիալիստական պատերազմի շրջանում պատրաստած, ռուսական և ոտարերկրյա զանազան տիպարների և նմուշների հրացանային և ձեռքի նռնակների բավականաչափ պաշար:

Այդ պաշարը քննելով և փորձելով՝ զորքերը զորաշարժային մարտում գինելու համար՝ իբրև հիմնական և լավագույն տիպարներ քննելով են՝

Դյակոնովի սխտեմի հրացանային նռնակը:

1914 թվի տիպարի ձեռքի նռնակը:

Միլս (անգլիական) սխտեմի ձեռքի նռնակը:

Մյուսներից՝

Նովիցկու յեվ Փեդոսովի սխտեմի ծանր ձեռքի և 1914 թվի պիստոլի ձեռքի նռնակ-

ները՝ լրացուցիչ լիցքով թողնված են իբրև
մարտական և զորեղ ֆուգասային գործո-
ղությամբ ուժոված ավերիչ միջոց, իսկ
1917 թվի տիպարի ձեռքի քիմիական նը-
նակը՝ իբրև դիրքային մարտի զենք. մնա-
ցած քոլոր տեսակները, վորոնք այս կանո-
նագրքում նկարագրված են, պիտանի չեն
համարված միայն զորքերի վարժական
գործնության համար տրամադրելի:

I
ԴՅԱԿՈՆՈՎԻ ՍԻՍՏԵՄԻ ՀՐԱՑԱ-
ՆԱՅԻՆ ՆՈՆԱԿ
ՆՈՆԱԿԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒԹՅՈՒՆ-
ՆԵՐԸ

1 Նոնակը հանդիսանում է մի փոքրիկ
պայթուցիկ արկ, վոր հարմարեցրած է վո-
րոշ հեռավորության վրա, ոգի մեջ, պայ-
թելու համար և վորը կոչված է հարվածե-
լու հակառակորդի կենդանի ուժը բեկորնե-
րով:

2. Նոնակը նետվում է սովորաբար
հրացանով, մարտական փամփուռտի ուժով:
Ձիգի համար նոնակը տեղավորվում է
հատուկ խողովակի մեջ, վորը հագցվում է
սվինի փոխարեն, հրացանի փողի ծայրին,
և վորը կոչվում է հրատանդիկ: Հրացանը

ուղղվում է դեպի նպատակը կվաղրանտի
ոգնությամբ: Ձիգ կատարելիս, գնդակը
թռչում է նռնակի կենտրոնական անցքով,
իսկ նրա յետևից յեկող վառողի գազերը
վառում են և դուրս են նետում նռնակը:

3. Մարտում հրացանային նռնակներ-
ով գործելը հանձնվում է հատուկ նշա-
նակված հրացանաձիգներին՝ նռնածիգներին:
Հրաձգության ժամանակ նռնածիգը կարիք
է զգում մի ոգնականի աջակցության
(նույնը և նռնակակիր):

4. Հրացանային նռնակների հատուկ
կոչումն է՝ գազաթնահար կրակով հարվա-
ծել հակառակորդի կենդանի ուժի կուտա-
կումները ծածկույթներում և մեռյալ տարա-
ծությունների վրա և ընդհանրապես ոգնել
հրացանաձիգներին, ավտոմատաձիգներին
և գնդացրաձիգներին հակառակորդի կրակը
ձնշելու, նրա դիմադրության հանգույցնե-
րը փոչնչացնելու, նրան մոտեցող ուժան-
գակներին հարվածելու և այլն:

կենտրոնացած նռնակային փոթորկա-

յին կրակը, բռնամարտի սպառնալիքի դու-
գակցությամբ, կարող է հակառակորդի
շարքերում խուճապ առաջացնել և վճռա-
կան գործողություն ունենալ:

5. Նռնակի քաշն է 300 գր. (մոտ $\frac{3}{4}$
ֆունտ): Նրա թռիչքի հասողությունը 120
— 300 մետր*) (175—450 քայլ): Բեկորները
թռչում են ամեն կողմ մինչև 150 մետր
(մինչև 200 քայլ) պայթյունի տեղից: Նռնակի
հետագծի ուղղորդությունը թույլ է տալիս
նետելու նռնակը ծածկարանների յետևից,
ինչպես և մեր գործերի գլխի վրայով:

ՆՌՆԱԿԻ ԿԱԶՄՈՒԹՅՈՒՆԸ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՍԿԱՅՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

6. Նռնակը, ընդհանուր առմամբ, ու-
նի յերկարավուն ձև սուր գլխով: Ներքևից
նռնակը ծածկված է արճճն թասակով, վո-
րը պահպանում է նռնակի հեռակայական մա-

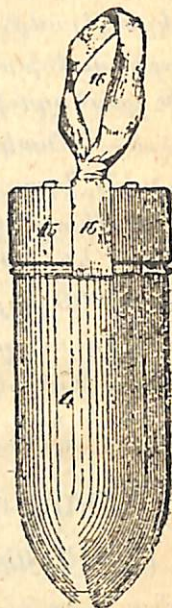
*) Ամենավերջին պատրաստած նռնակ-
ներն ունեն թռիչքի յերկու անգամ ավելի մեծ
հասողություն:

սը խոնավությունից և գործադրությունից անմիջապէս առաջ պոկվում ե:

7. Նռնակի հիմքն է կազմում ձուլե (թուջե) սարմինը, վոր լցված է պայծուցիկ լիցքով:

8. Մարմնի մեջ մըտցրած են՝ կենտրոնական փողակը*) գնդակի անցնելու համար և մատնոցը՝ դետոնատորը (պայծուցիչը) և հապաղիչը (դանդաղ կերպով այրվող բաղադրություն) տեղավորելու համար:

9. Մարմինը յետեից ծածկված է կրկնառտակով:

Նկար 1. Հրացանային նռնակ.

*) Ամենավերջին պատրաստած նռնակներն ունեն ներքին կափույր, վորը գնդակի անցնելուց հետո ծածկում է կենտրոնական փողակի յետեի բացվածքը: Այս ավելացրեց նռնակի թռիչքի սկզբնական արագությունն ու հասողությունը:

10. Կրկնահատակի յետևում կենտրոնական փողակին հազցրած է միացնող ալիանոցը յերկու մանեկով, վերին և ստորին, իսկ նրա վրա հեռահայական փողակը, վորը ներքևից ծածկված է ոլոյտութաւորով և ամրացրած է սեղմիչի մանեկով:

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

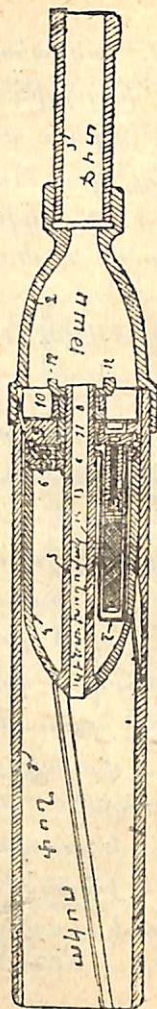
11. Մարմինը թափվում է թուջից: Պատերի հաստությունն է $2-2\frac{1}{2}$ միլլիմետր: Մարմինը ներքևից բաց է, վերևից սրածայր և գլխին ունի կլոր անցք կենտրոնական փողակի պսակի համար:

12. Կրկնահատակը յերկաթե սկավառակ է ծալած յեզերքով և պտուտակված է կենտրոնական փողակի վրա: Կրկնահատակն ունի՝ 1) պտուտակաձև բացվածք՝ կենտրոնական փողակի համար. 2) նույնպիսի պտուտակաձև բացվածք լիցքը լեցնելու համար, վորը փակվում է պտուտակաձև մետաղե խցանով. 3) դեպի դետոնատորի հապաղիչի մատնոցը տանող անցք և 4) 3

վարող յեւրոն, վորոնք համապատասխանում են հրասանդիկի ահոսներին:

13) Կենտրոնական փողակը ծայրերից մեկում ունի պսակ (հաստմաս), վորը պահում է նրան մարմնի առաջավոր մասում. պսակը զրսից ճախարակած է նռնակի զլխի ձևով:

Փողակի մյուս ծայրը զրսից ունի պտուտակաձև ահոսներ, վորոնց վրա ամրացված է կրկնահատակը, ինչպես և միացնող ականոցը, հեռակայական փողակի մասերի հետ միասին, որ տյուրատորը յեվ սեղմիչ մյուսնկը, վորը հիշյալ բոլոր մասերը սեղմում է կրկնահատակին:

Նկար 2. Հրասանդիկի նռնակը հրասանդիկի մեջ:

14. Մատնոցը ծառայում է դետոնատորի և հապաղիչի տեղավորման համար: Նա թիթեղից է և իր բաց մասով զոդած է կրկնահատակի անցքին, իսկ փակ ծայրով մտնում է լիցքի մեջ:

15. Պայթուցիկ լիցքը բաղկացած է փշրտող պայթուցիկ նյութից (ամմոնալ և ալյն) և լցնում է մարմնի ժակերեսի, կրկնահատակի և կենտրոնական փողակի միջև գտնվող ամբողջ տարածությունը: Պայթում է միայն ճայթիչի (դետոնատորի) վայթյունից:

16. Միացնող ականոցը ծառայում է միացնելու և ամրացնելու կենտրոնական փողակի ստորին մասում ախոսն, հեռակայական մասը յեվ որոշյուրատորը: Ականոցը հանդիսանում է մի կարճ արուրե փողակ, վորը ազատ կերպով հագցված է կենտրոնական փողակի վրա:

Ծայրերին ունի պտուտակաձև ահոսներ վերին և ստորին ժանեկների համար: Ստորին ահոսները սահմանափակվում են ականոցի մարմնի կողմից մի վերածուկիկով,

վորը ծառայում է իբր հենարան որսյու-
րատորի համար: Վերին ալյումինե մանե-
կը ծառայում է ափսեն ականոցի վրա ամ-
րացնելու համար: Արույրե ստորին մանեկը
ծառայում է իբրև հենարան յերկաթե սեղ-
միչ մանեկի համար:

17. Հեռակայականը փողակը ծառայում
է նռնակը ձիգի տեղից վորոշ հեռավորու-
թյան վրա պայթեցնելու համար: Բազկա-
ցած է՝ ափսեյից, հեռակայական մասից,
հապաղիչից յեւ ղետոնատորից:

18. Ափսեն հանգիստանում է մի ա-
լյումինե սկավառակ, մոտ 8 միլլիմետր հաս-
տությամբ: Սկավառակի կողքի մակերևույ-
թի վրայով անցնում է ողաձև մի մատնեք,
վորը տարբերում է ափսեն հեռակայական
մասից (կարևոր է փողակը հաստելիս):

Ափսեյի վերին յեզըը մի փոքր շեղ է,
այնպես վոր ափսեն կրկնահատակի վրա
դնելիս վերջինիս մի փոքր բարձրացած յե-
զերքը սեղմ կերպով ընդգրկում են ափսե-
յի վերին մասը (մինչև ողակաձև մատնեքի

յեզը): Ափսեյի ստորին յեզըը նույնպես
մի փոքր վեր է բարձրացած և ներկայաց-
նում է մի հարթ փոքր ափսե, վորի մեջ
տեղավորվում է հեռակայական սկավառա-
կի վերին մասը:

Ափսեն ունի յերկու միջանցիկ կլոր
անցք: Լայն կենտրոնական անցքը ծառայում
է ափսեն միացնող ականոցի վրա հագցնե-
լու համար և ունի մի աստիճան, վոր ծա-
ռայում է իբրև հենարան միացնող ականո-
ցի վերին մանեկի համար: Նեղ կողքի անցքն
ունի պտուտակաձև ակոսներ, անցքը տե-
ղավորված է մատնոցի դիմաց և ծառայում
է փողակը հապաղիչի և ղետոնատորի հետ
միասին նրա մեջ ամրացնելու համար:

Ափսեյի արտաքին մակերևույթի վրա,
այս նեղ անցքի դիմաց, գտնվում է ցուցիչ
խազը, հեռակայական սկավառակի համա-
պատասխան բաժանումը դնելու համար:

19. Հեռակայական մասը (սկավառա-
կը) ծառայում է փողակը հաստելու վորոշ
հեռակայության վրա պայթեցնելու համար:

Այդ մասը մի ալյումինե սկավառակ ե
5 միլլիմետր հաստությամբ: Ունի 2 միջան-
ցիկ անցք՝ լայն կետրոնսկան՝ միացնող
ականոցի վրա հագցնելու համար և նեղ
կողքի՝ հեռակայական բաղադրությունը ձի-
գի ժամանակ վառողի դյուրավառ գազե-
րով կպցնելու համար: Սկավառակի վերին
կողմի վրա կա մի ողակածեմ ակոսիկ հե-
ռակայական բաղադրությունը տեղավորելու
համար: Այդ ակոսիկը սկսվում է հրածակից,
ընթանում է շրջանակաձև և վերջանում է
նույն հրածակին 6 միլլիմետր չհասած: Ակո-
սիկի մեջ մամլած է վառողի փոշին: Այդ
փոշին հրածակի միջով դուրս է գալիս սկա-
վառակի մյուս յերեսը:

Սկավառակի վերին կողմ մի փոքր թեք
կտրած է, վորի շնորհիվ սեղմ կերպով կրպ-
չում է ափսեյին և ընդգրկում է նրա
վեր բարձրացրած յեզրով:

Հեռակայական սկավառակի կողքի մա-
կերևույթի վրա կան բաժանմունքներ 2—12
թվանշաններով: Սեղմիչ մանեկը թուլաց-

նելուց հետո, հեռակայական սկավառակի
մի պարզ պտույտով այս բաժանմունքների
վրա հաստում են ափսեյի ցուցիչը, վոր-
պեսզի հեռակայական բաղադրության այր-
ման ժամանակը համապատասխանի հրաձ-
գության հեռակայությանը:

12 և 2 թվանշանների միջև դրված է
B տառը, վորը տեղավորված է սկավառա-
կի այն տեղի դիմաց, ուր հեռակայական
բաղադրության ողակն ընդհարվում է: Փո-
ղակն այդ բաժանմունքի վրա հաստե-
լուց հետո, պայթում չի կարող լինել: Փո-
ղակը հաստում են այս բաժանմունքի
վրա, յերբ նույնակը փոխադրում են սալով
կամ ձեռքով:

20. Հապաղիչն ու դետոնատորը տեղա-
վորված են մի ընդհանուր պղնձե փողակի
մեջ, վորը մի ծայրով պտուտակվում է
ափսեյի անցքի մեջ, մյուսով մանում է
կրկնահատակի մատնոցի մեջ: Դետոնատո-
րը, շառաչուկ սնդիկի մի փոքրիկ լիցքի ձե-
վով, տեղավորված է փողակի հատակում,

իսկ հապաղիչը, վառողի փողու մի սյու-
նակի ձևով, ձգվում է շառաչուկ անդրկից
մինչև ափսեյի ստորին շուրթը: Այսպիսով
հապաղիչն անմիջապես կաշոււմ է հեռակա-
յական բաղադրութեանը, վորից բռնկվում
է և ապա կրակը հաղորդում է շառաչուկ
անդրկին:

Հապաղիչն այսպես է կոչվում, վորով-
հետև հեռակայական բաղադրութեան նման,
արագ չի վառվում և հապաղեցնում է նրու-
նակի պայթյունը: Հեռակայական փողակը
2 խաղի վրա դնելիս, հապաղիչը կանգնում
է ուղիղ հրածակի դիմաց, սակայն պայ-
թյունը ձիգին անմիջապես չի հետևում,
այլ միայն այն ժամանակ է տեղի ունե-
նում, յէրը նռնակը թռչում է 125 մետր
(175 քայլ) հեռավորութիւն:

21. Որտյուրատորը խոչընդոտ է հան-
դիսանում վառողի գագերը հրասանդիկի պա-
տի և նռնակի միջև թափանցելուն: Որ-
տյուրատորը մի բարակ յերկաթե բոլորակ է
ուղղանկյուն ձևով ծոված յեզերքով և յեր-

կու կլոր ծակով: Հայն կենտրոնական ծա-
կովնա հագցրած է միացնող ականոցի վրա,
հեռակայական սկավառակից ներքև այդ
ականոցի համար իբրև հենարան ծառայող
վերածուկիկի տակին: Նեղ կողքի անցքն
ընկնում է հեռակայական սկավառակի հրա-
ծակի դիմաց, վորին նա ամրացված է ու-
տյուրատորի անցքի յետ ծաված յեզեր-
քով: Այս անցքի միջով է կատարվում հե-
ռակայական բաղադրութեան բոցավառումը
գագերով:

Ամրացումն անհրաժեշտ է, վորպեսզի
հեռակայական սկավառակը դարձնելիս ու-
տյուրատորը նրա հետ միասին պտտվի և
հրածակը բաց մնա: Այդ ամրացված տեղը
որտյուրատորի կողմից լցնում են մաստի-
քայով և մագաղաթ կպցնում, վորպեսզի
վառողամիոչին չխոնավանա:

22. Սեղմիչ մանեկը կլոր է, յերկաթե,
յերկու ունկ ունի մատներով պտտելու
հարմարութեան համար: Մանեկը պտտուտակ-
վում է կենտրոնական փողակի ստորին

ծայրին: Նրան իբրև հենարան և ծառայում
միացնող ականոցի ստորին մանեկը: Սեղ-
միչ մանեկը պտուտակվելիս հենց այդ մա-
նեկին և հուպ տալիս, այսպիսով հիշյալ
մասերը սեղմելով կրկնահատակին:

Մանեկը ներս և պտուտակվում դեպի
ինքը պտտվելով, իսկ դուրս և պտուտակ-
վում հակառակ կողմը պտտվելով:

23. Զիզի մոմենտին վառողի զագերը,
վորոնք գնդակի յետևից դուրս են ժայթքում
հրացանի փողից հրասանդիկի ներսը, որ-
այուրատորի և հեռակայական սկավառակի
հրածակի միջով կպցնում են նռնակի հե-
ռակայական բաղադրությունը: Միաժա-
մանակ այդ զագերը դուրս են նետու-
նռնակը հրասանդիկից ակոսների վ
նախ վառվում և միայն հեռակայական բա-
ղադրությունը: Յերբ կրակը հասնում և
հապաղիչի դիմաց դրած ծակին, բռնկվում
և նաև հապաղիչը: Յերբ նա յեւ և այր-
վում, պայթում և դետոնատորը և իսկույն
ինքը նռնակն՝ ողի մեջ:

Հավագույն հարվածելիությունը ստաց-
վում և այն ժամանակ, յերբ նռնակը պայ-
թում և հապառակից 2—5 մետր (1—3 սա-
ժեն) բարձրության վրա:

ՀՐԱՍԱՆԴԻԿ

24. Հրասանդիկը բաղկացած և 3 մա-
սից՝ 1) պողպատե զլանածով փողից, 2)
միացնող թասից յեւ 3) նոից:

25. Փողը ուղղություն և տալիս նը-
նակի թռիչքին և մի պողպատե գլան և,
վորի յերկարությունն և 23 սմ., տրամա-
չափը 3,9 սմ., պատերի հաստությունն և
3 մմ.: Նրա ներքին մակերեւոյթի վրա կա
3 ակոս, վորոնք հրասանդիկի մեջ մտա $\frac{1}{4}$
պտույտ են անում: Այդ ակոսները նռնա-
կին պտուտակաձև շարժում են հաղորդում
և հետևաբար կայունություն թռիչքի ժա-
մանակ:

26. Միացնող թասը պողպատից և պտու-
րաստած և ծառայում և լայն նեղ ճախ

ամրացնելու համար: Ներսից, նրա յերկու ծայրն ել պտուտակավոր են:

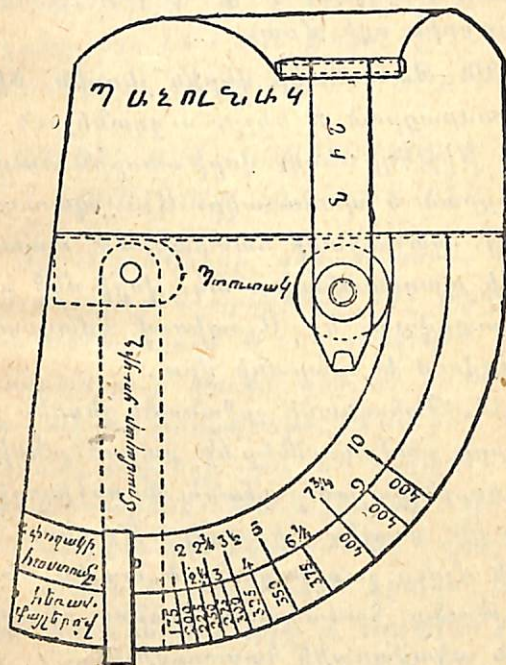
Փողը թասի հետ պինդ պտուտակում են դործարանում: Զորամասերում այդ մասերը քանդելը չի թույլատրվում և հարկավոր ել չէ:

27. Ծիտը ծառայում է հրասանդիկը հրացանի փողի ծայրին ամրացնելու համար: Դա մի պողպատե փողակ է, վորի ներքին տրամագիծը համապատասխանում է հրացանի փողաբերնի շուրթի հաստությանը: Ծիտն ունի՝ ա) ստորին մասում, կողի մակերևույթի վրա ծնկաձև կտրուկ հատիկի հիմքի անցնելու համար (ինչպես սվինի փողակի վրա). բ) վերին ծայրում՝ պտուտակաձև ակոս միացնող թասի մեջ ներս պտուտակելու համար:

Ծիտը կարող է գուրս պտուտակվել միացնող թասից: Այդ կարող է պետք գալ հրասանդիկը հրացանի փողի ծայրին ափելի պինդ ամրացնելու համար, վորովհետև հատուկ անրիկ չկա:

ԿՎԱԴՐԱՆՏ

28. Կվադրանտը բաղկացած է՝ 1) պա-
նունակից, 2) նիշից ամրացնող պտուտակի
և 3) տրամալար-ցուցիչից:

Նկար 3. Կվադրանտ.

29. Պահունակը ցինկով պատած յերկաթե մի թիթեղ ե, վորի վերին յեզրը ծալած ե, իսկ ստորինը կլոր կարված: Վերին յեզրն այնպես ե ծալած, վոր կարող ե ամուր ընդգրկել հրացանը վերեից ագուստի ստորին եղի մոտ:

30. Պահունակի վերին յեզրին ծխնու վրա ամրացրած ե նիշի, ուղղանկյուն յերկաթի թիթեղի ձևով, վորի ստորին ծայրում ամրացրած ե պտուտակը: Այս պտուտակի դիմաց, պահունակի հաստացրած պատում, կա մի պտուտակավոր ակ, վորի մեջ և նա պտուտակվում ե: Այսպիսով կվաղրանալ ամրացվում ե հրացանի վրա:

31. Պահունակի շրջանաձև յեզրին յերկու շարք բաժանումներ են քաշած. անմիջապես յեզրին քաշած բաժանումները (խաղերը) ցույց են տալիս հեռավորությունը, իսկ թվերի մյուս շարքը ցույց ե տալիս հեռավորությանը համապատասխանող հեռակայական սկզբնակի հաստումը:

32. Անմիջապես պահունակի վրա կախ-

ված ե տրամալար-ցուցիչի առանցքի վրա. ցուցիչը հրացանի փողաբերանը բարձրացնելիս կամ իջեցնելիս (հրացանի կոթը դեմ ե արած գետնին) ցույց ե տալիս, թե ի՞նչ հեռավորության ե համապատասխանում հրացանի այս կամ այն թեքումը: Հեռավորությունները ցույց ե տված քայլերով:

ՆՈՆԱԿՆԵՐԻ ՅԵՎ ՀՐԱՍԱՆԴԻԿՆԵՐԻ ԽՅԱ- ՆՈՒՄԸ ՅԵՎ ԶՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

33. Նոնակները զորամասում ստացվում են փայտե արկղների մեջ խցանված, ամեն մի արկղում 4 նեղ յերկաթե տուփ, յուրաքանչյուր տուփի մեջ 30 նոնակ: Հեռակայական փողակները ներս են պտուտակված, իսկ վրա յեն դրված և ծածկված են արձձե թասակներով: Տուփերը հերմետիկ կերպով խցանված են և ժապավեններ ունեն ուսընդանութ կրելու համար: Բացի նոնակներով լիքը 4 տուփից, յուրաքանչյուր արկղի մեջ դարսվում են, 1) մեկ վաղրանո, 2) մեկ սլայուսակ 4 նոնակ

կրելու համար, 3) մեկ պայուսակ հրասան-
դիկը կրելու համար. այս պայուսակի մեջ,
հարկ յեղած դեպքում, հրասանդիկի հետ
միասին կարելի յե դնել մի զույգ նոնակ:

34. Նոնակները զննելիս, արճճե թա-
սակները պոկվում են և ուշադրություն ե
դարձվում:

1) Ափսեյի, հեռակայական փողակի և
ոբսյուրատորի դրության վրա. յեթե այդ
մասերը ծածկված են ժանդով, նոնակը խո-
տանվում ե:

2) Սեղմիչ մանեկի աշխատելուն. նա
պետք ե ազատ ամրացվի և թուլացվի:
Յեթե այդ դժվարությամբ ե կատարվում,
պետք ե. սանեկի և կենտրոնական փողակի
ծայրը յուղել:

3) Հեռակայական փողակի աշխատելուն.
նա պետք ե ազատ պտտվի հաստելու համար:

4) կենտրոնական փողակի դրության
վրա. նա բնավ չպետք ե ներսում ծռվածք-
ներ և ուժեղ ժանդ ունենա—դա կառա-
ջացնի նոնակի անխուսափելի պայթյուն

հրասանդիկի մեջ: Այդպիսի փողակ ունե-
ցող նոնակները անպայման խոտանվում են:
կենտրոնական փողակի ներսում թեթե
ժանդը զգուշությամբ պետք ե մաքրել
հանել:

կենտրոնական փողակի սարքին լինե-
լը հարմար ե ստուգել նրա միջով մի սո-
վորական գնդակ անցկացնելով: Յեթե զն-
դակը բանդ ե լինում, նոնակը պետք ե
խոտանել:

35. Հրասանդիկները զննելիս պետք ե
ուշադրություն դարձվի նրա մասերի հար-
դարանքի ճշտության և միացման ամրու-
թյան վրա: Փողը պետք ե նստած լինի
թասի մեջ անշարժ կերպով: Ծիտը պետք ե
ազատ կերպով դուրս պտուտակվի թասից,
սակայն մինչև դեմ առնելը ներս պտու-
տակվելիս նույնպես պետք ե անշարժ լի-
նի: Հրացանի վրա հագցնելիս, թասը մի
փոքր դուրս ե պտուտակվում ճիտից, իսկ
հետո ամրացնելու համար նորից ներս ե
պտուտակվում մինչև դեմ առնելը:

Յեթե հրատանդիկը հրացանի վրա
շարժվում ե, կենտրոնական փողակի անց-
քը չի կազմի հրացանի փողանցքի ուղիղ
շարունակությունը. գնդակը կարող ե խը-
փել նռնակին և պայթեյնել նռնակը հրա-
սանդիկի մեջ:

II

1914 ԹՎԻ ՏԻՊԱՐԻ ԶԵՌՔԻ ՆՌՆԱԿ

ՆՌՆԱԿԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՀԱՏԿՈՒ- ԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Նռնակի քաշն ե 700 գրամ (մոտ
 $1\frac{3}{4}$ ֆունտ) և ծառայում ե մարտիկի
ձեռքի ուժով, 35—40 մետր (մինչև 60
քայլ) տարածության վրա նետելու համար:

2. Նռնակի պայթյունն առա ե գա-
լիս նետելուց 4 վայրկյան հետո. պայթյու-
նից ստացվում ե մինչև 200 բեկոր, վո-
րոնք պահպանում են հարվածելու ընդու-
նակությունը վոչ ավելի, քան 6—8 մետր
(9—12 քայլ) հեռավորության վրա պայթ-
ման տեղից: Այս հնարավորություն ե տա-
լիս նռնակն ոգտագործել զրոհի շարժվե-
լիս. նռնակը նետելով, մարտիկը կարող ե

ազատ հետևել նրան, առանց նրա բեկոր-
ներին հարված կրելու վտանգին յենթարկ-
վելու:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Զարկանը ավելի
հեռու յե թռչում, ուստի մարտական նը-
նակներ հետևել սովորեցնելիս, սովորող-
ների մեծ խմբակները, պատահական վի-
րավորումներից խուսափելու համար, պետք
է ծածկարանի յետևը պահել:

3. Մարտադաշտում բոլոր հրացանա-
ծիրգներին, ի լրումն հրացանների, տրվում
է նաև նռնակներ:

4. Նռնակի մարտական կոչումը հա-
մարյա նույնն է, ինչ վոր հրացանի նռնա-
կինը (տես վերևը), այսինքն՝ ծածկված հա-
կառկորդի կենդանի ուժը հարվածել սփի-
նամարտից անմիջապես առաջ:

ՆՌՆԱԿԻ ԿԱԶՄՈՒԹՅՈՒՆԸ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՍԿԱՅՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

5. Նռնակը բաղկացած է՝ ա) թիթե-
ղյա շիշաձև մարմնից իր կոթով, վորի մեջ

լցված է պայթուցիկ լիցք, բ) քոցակառույ
մեխանիզմից իր զարկանով և գ) նռնակը
գործադրելուց անմիջապես առաջ նռնակի
մեջ անցկացվող հրապատիճ-գետոնատորից
(պայթուցիչից):

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

6. Նռնակի մարմինը սպիտակ թիթե-
ղյա մի գլան է, 22 սանտիմետր յերկարու-
թյամբ, տրամագիծը՝ $4\frac{1}{2}$ սանտիմետր լայն
մասում (հենց ինքը նռնակը) և $2\frac{1}{2}$ սան-
տիմետր նեղ մասում (կոթը): Նռնակի տա-
կը արույրից է: Նռնակից դեպի կոթն
անցնող մասը կոչվում է պարանոց:

7. Նռնակի մարմինն ունի:

ա) Հատակի վրա՝ 1) կենտրոնական
բացվածք (ձագար), վորը պատած է ա-
րույրե մատնոցով գետոնատորը տեղը դը-
նելու համար. 2) փոս գետոնատորի ճիտի
համար ձագարից մինչև վաքը. 3) վերա-
ծուլիկ, դռնակն ամրացնելու համար ունե-

ցած կենով. 4) պատվոյ դոնակ ձագարի մեջ ճրագատիճ-դետոնատորն ամբացնելու համար:

բ) Մարմնի, պարանոցի և կոթի կողքի մակերևութի վրա.

1) Յերկայնակի վաք՝ բոցավառող մեխանիզմը տեղավորելու համար: Այդ վաքը մարմնի վրա գտնված իր մասուժ, ծածկված և մարմնին կպցրած (զոգած) թիթեղյա թանթով. այդ թանթի մեջ կա մի յերկարավուն պատուհան հրահանի համար: Պարանոցի և կոթի վրա վաքը բաց ե: Հրահանի պատուհանի և պարանոցի միջև վաքի մեջ տեղավորված և զարկանի կոթառը՝ վորը մարտական դսպանակի համար իբրև հենարան և ծառայում: Հրահանի պատուհանի և նռնակի հատակի միջև վաքում տեղավորված և ասեղի ձագարածև ուղղիչ կոթառը:

2) Խոտորնակի փորատ պահպանակի համար:

գ) Կոթի վրա՝ բլրածև մի վերածուլիկ,

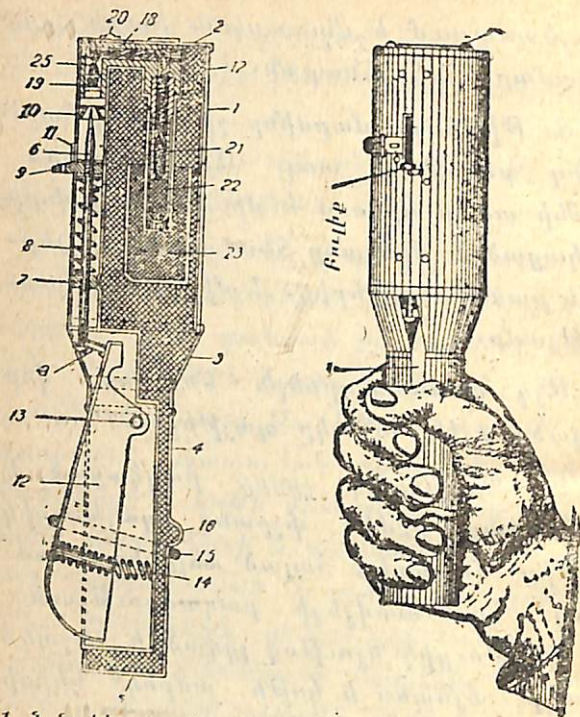
վորը ծառայում և մարտական վորի ողակի համար իբրև հենարան:

8. Թիթեղյա մարմինը չի կարող հարվածող բեկորներ տալ: Այս պատճառով մարմնի տակը դրվում և մի վանդակ, վորը բաղկացած և միմյանց հետ միացած, յերկաթե քառակուսիներից, 1 միլլիմետր հաստությամբ:

Այդ քառակուսիներն են հենց, վոր հարվածում են նռնակը պայթելիս:

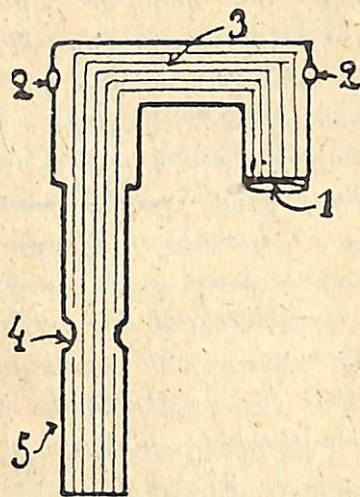
9. Պայթուցիկ լիցքը բաղկացած և 400 գրամ ուժեղ փշրտող պայթուցիկ նյութից (տրոտիլ, հալած մեկինիտ, ամոնալ կամ Ֆավյեյի բաղադրություն): Այդ պայթուցիկ նյութով լցված և ինչպես նռնակի, այնպես և կոթի ամբողջ ներսի խորշը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Վորովհետև կոթի միջի լիցքը կազմում և մի բարակ շիղ, ուստի նրա այս մասը հաճախ չի պայթում և կոթն ամբողջովին պոկվում և:

Նկար 4. 1914 թ. արկղարկի նմանակ

1. Նռնակի մարմինը: 2. Մարմնի հատակը: 3. Պարանոց (ճիտ): 4. Կոթ: 5. Կոթի հատակը (կտրվածք): 6. Ջարկան: 7. Ջարկանի կոթառ: 8. Մարտական գոպանակ: 9. Հրահան: 10. Ուղղիչ կոթառ: 11. Պահպանիչ բուլիք: 12. Լծակ (մարտական վոտք) յերկճիղով: 13. Մարտական վոտքի սոնակ: 14. Մարտական վոտքի զսպանակ: 15. Մարտական վոտքի ողակ: 16. Ողակի հենարան: 17. Բեկորներ: 18. Հրապատիճ դետոնատոր: 19. Փոքր հրապատիճ (պիստոն): 20. Դռնակ: 21. Հեռակալական մաս: 22. Դետոնատոր: 23. Լրացուցիչ դետոնատոր (տետրիլ կամ փոշիածխ մեկնիտ): 24. Պայթուցիկ լիցք: 25. Բուժին:

Նկար 5 դետոնատոր

1. Պատիճ:
2. Դաղերը դուրս գալու պատուհաններ:
3. Հրապատիճ-դետոնատորի ճիտ:
4. Սեղմվածք:
5. Մատնոց շառաչուկ անդիկով:

10. Պայթուցիկ լիցքն այնպիսի հատկություներ ունի, վոր կարող ե պայթել միայն դետոնատորից և վոչ մի այլ պատճառից: Ուստի առանց դետոնատորի սար-

քին նոնակի հետ վարվելը միանգամայն անվտանգ ե: Վոչ միայն ցնցումները, այլ նույնիսկ նոնակը (առանց դետոնատորի) վառելը խարույկում պայթյուն չի տալիս: Միայն սաստիկ ժանգոտած նոնակները, վորոնց լիցքը սուր հոտ ե արձակում, վրտանդավոր են դառնում: Այդպիսի նոնակները չպետք ե տալ գործածության համար, այլ պայթեցնելով վոչնչացնել:

11. Հրապատիճ-դետոնատորը նրա համար ե, վոր իր պայթյունով պայթեցնի նոնակի պայթուցիկ լիցքը: Հրապատիճ-դետոնատորը մի փողակ ե, Բ տառի նման ծռած: Փողակի կարճ մասը, ճիտը ե յերկար մասի վերեվի ծայրը ալյումինից ե, յերկար մասի շարունակությունը՝ կարմիր պղնձից:

12. Հրապատիճ-դետոնատորն ունի յերեք եյական մասեր՝ հրապատիճ, հեռակայական մաս ե իսկական դետոնատոր:

13. Հրապատիճը (պիստոնը) գտնվում ե փողակի կարճ մասում. գարկանը խփելիս տալիս ե կրակի առաջին կայծը:

14. Հեռակայական մասն սկսվում ե հրապատիճից, անցնում ե ճիտի միջով ե խորանում ե փողակի յերկար մասի մեջ (մասնոց) մինչև սեղմվածքը: Հեռակայական մասը նրա համար ե, վոր բռնկվելով հրապատիճից, կրակը 4 վայրկյանի ընթացքում հաղորդի դետոնատորին:

15. Ժամանակամիջոցում նոնակը կարողանում ե թռչել նետման հեռակայությունը ե ընկնել նպատակի մաս: Հենց այստեղից ել առաջ ե գալիս հեռակայական մաս անունը: Ամբողջ նոնակն նույնպես կոչվում ե հեռակայական, բախական նռնակներից տարբերել: համար, վորոնք պայթում են գետնին դեպչելուց:

15. Հեռակայական մասը վերևի մասում (ճիտում) իրենից ներկայացնում ե հեշտ վառվող յերկուտակ մի քուղ (բուծին). յերկար մասում բուծինի շարունակությունը կաղմում ե վառողափողին (մանր սև վառող, վորը մամլած ե ամրացրած ե մաստիքայով): Բուծինը հաղորդում ե կրակը

վառդիւն. վերջինս բռնկվում և տալիս է բաւականաչափ կրակ՝ դետոնատորը պայթեցնելու համար:

Հեռակայական մասը վառվելիս գազերը դուրս գալու համար ճիւղի յերկու ծայրերում շինած են կլոր ծակեր, վորոնք գոցված են մաստիքայով:

16. Ինքը դետոնատորը տեղավորված է կարմիր պղնձի մատնոցի ներքեի մասում: Ծառայում է լիցքը պայթեցնելու համար: Շառաչուկ սնդիկի մի փոքր (2 գրամանոց) լիցք է: Յերբ կրակը հեռակայական մասով հասնում է շառաչուկ սնդիկին, նա պայթում է և նրա պայթյունից տրաքում է նաև նռնակի ամբողջ լիցքը:

17. Տրոտիլի և հալած մելինիտի լիցքերը շառաչուկ սնդիկից անմիջապես չեն պայթում:

Այդ լիցքերի համար գործածվում է մի լրացուցիչ դետոնատոր, վորը տեղավորվում է հենց լիցքի մեջ: Տրոտիլի հա-

մար այդ կլինի տետրիլը, հայած մելինիտի համար—փոշիանման մելինիտը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Շառաչուկ սնդիկը չափազանց վտանգավոր պայթուցիկ նյութ է. պայթում է հրումքներից, հարվածներից, շփումից և կրակից: Դետոնատորի պայթյունը ծանր ֆուսսներ (պոկում է ձեռքի մատները, աչքերն և հանում) և նույնիսկ մահ է պատճառում: Դժբախտ պատահարներից խուսափելու համար միտնդամայն արգելվում է՝ 1) դետոնատորը քանդել և շառաչուկ սնդիկը դուրս փորել. 2) դետոնատորը ուժեղ տաքացնել. 3) դետոնատորին (նռնակը լցնելիս) վորևէ բանով խփել:

18. Բոցավառող մեխանիզմը ծառայում է հրապատիճը (պիստոնը) պայթեցնելու համար: Բաղկացած է՝ 1) զարկանից իր ասեղով, գլխով յեւ ճրտանով, 2) զաւարուն մարտական զաւանակից, 3) մարտական վոտքից, 4) պահպանիչ բուլբուլից:

19. Զարկանը ծառայում է հրապատիճը պայթեցնելու համար: Տեղավորվում է նռնակի մարմնի յերկայնակի վաքի մեջ:

Մի կլոր յերկաթե ձողիկ ե 8 սանտիմետր յերկայնությամբ: Առջևի մասում վերածվում ե սրածայր պողպատե ասեղի: Զարկանի կողի վրա, ասեղին մոտիկ, տեղավորված ե հրահանը, կլոր հարթ, վերածուլիկի ձևով: Հրահանը դուրս ե դալիս վաքից թիթեղի պատուհանի միջով: Զարկանը մարտական վոտքի վրա յե դրվում ձեռքի մասներով հրահանը բռնած և պահպանիչ վոտքի վրա պահվում ե պահպանիչ բուլիքով:

20. Զարկանի յետևի մասը կլորակ գլխի ձև ունի: Զարկանն այս գլխի միջոցով պահվում ե մարտական վոտքի վրա դրված ժամանակը լծակի յերկճիղով (մարտական վոտքով):

21. Բարակ գալարուն մարտական գոպանակը հագցվում ե գարկանին կոթառի և հրահանի միջև: Զսպանակը գարկանին ուժ ե հաղորդում հրապատիճին խփելու համար:

22. Մարտական վոտքը բաղկացած ե՝

1) լծակից իր սոնակով լեզ յերկճիղով,
2) լծակի գոպանակից, 3) ողակից:

ա) Լծակը յերկուտակ ծալած յերկաթե թիթեղ ե, վորը տեղավորված ե կոթի և պարանոցի վաքի մեջ: Լծակը ամրացրած ե կոթի վերին մասում սոնակի վրա, վորի շուրջը կարող ե պտտվել:

բ) Յերկճիղ, յերկու յերկաթե ճյուղի ձևով ամրացրած ե լծակի առջևի մասին, նրա մարմնին ուղղահայաց: Իր ճյուղերով նա գարկանի գլխից քաշում ե մարտական վոտքի վրա դնելիս:

գ) Լծակի յերկթեվանի գոպանակը գտնվում ե կոթի վաքի մեջ: Մի ծայրով նա հենվում ե լծակի յետևի մասի վերին պատին, մյուսով կոթի ծոծրակին: Նրա ծալված կողմը ուղղված ե դեպի առաջ: Զսպանակը պահում ե լծակի յետևի մասը բարձրացրած դրության մեջ, յերկճիղը՝ ցածացրած, այսինքն՝ ձգտում ե գարկանն իջեցնել:

դ) Յերկաթե ողակ հագցվում ե նրու-

նակի կոթին և լծակի յետևի մասը ընկըղմում ե միաժամանակ բարձրացնելով յերկճիղը: Ողակը հագցրած ժամանակ՝ զարկանը մարտական վոտքի վրա յե դրած:

23. Պանպանիչ բուլիքը նշանակված ե զարկանը պահպանիչ վոտքի վրա պահելու համար: Բուլիքը տափակ, դեղին պղնձի մի փոքր ծռած թիթեղ ե. տեղավորված ե նռնակի մաքմնի խոտորնակի փորատի մեջ, հրահանի պատուհանին ուղղահայաց: Պահպանիչ բուլիքը կարող ե շարժվել փորատի մեջ և պատուհանը ծածկել միջին մասում, այդպիսով զարկանը պահելով, նրա հրահանից բռնած:

ՆՌՆԱԿԸ ԼՅՆԵԼԸ

Նռնակը լցնել կոչվում ե դետոնատորը նռնակի մեջ մտցնել: Լցնելը կատարվում ե ըստ հնարավորության, գործողությունից անմիջապես առաջ:

Նռնակներն առաջուց լցրած և զարկանը պահպանիչ վոտքի վրա դրած ունենա հարկավոր ե. ա) պահապան ուղեկալներում,

դաշտային պահակներում և գաղոնքներում, բ) մարտական հետախուզության ժամանակ, գ) մարտի ժամանակ, հակառակորդին մինչև 300—400 քայլ մոտենալիս: Միանգամայն արգելվում ե նռնակները լցած ունենալ. ա) յերթի ժամանակ բ) ոժանդակներում, նույնիսկ մարտական. գրծին ամենամոտիկ ոժանդակներում. դ) առհասարակ ամեն տեղ, յերբ նռնակով անմիջապես գործելու անհրաժեշտություն չի նախատեսվում:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Մարտական նռնակների վարժական նետման ժամանակ դետոնատորները տրվում են և լցնելը կատարվում ե կրակի գծում և այն ել միայն մի հերթական փոխի համար:

25. Լցնելը կատարվում ե հետևյալ հաջորդականությամբ՝

1) Հասել ողակը (վարն ամրացնող պարանդպետը ե հանել և նետել առաջուց: Այդ դեպքում զսպանակը կբարձրացնի լրծակի յետևի մասը, յերկճիղը կարձակի զարկանը:

2) Նոնական աջ ձեռքով կոթից բռնելով կոթի խզատակը դեպի բուռը և ծակին բոլորովին չսեղմելով, ձախ ձեռքի բուռի մատով և ցուցամատով հրահանից բռնած յետ քաշել զարկանը յետեվի դրուծյանը: Այդ դեպքում մարտական զսպանակը կսեղմվի հրահանի և զարկանի կոթառի միջև:

3) Նույն մոմենտին սեղմել լծակի ներքևի ծայրը աջ ձեռքի մատներով և ընկղմել մինչեվ դեմ առնելը: Յերկճիղի ծայրերը կը բռնեն զարկանի գլուխը և կը պահեն այն:

4) Շարունակելով աջ ձեռքի մատներով սեղմել լծակը, ձախ ձեռքի ափով ընդգրկել նոնակի մարմինը, իսկ նույն ձեռքի բուռի մատով պահպանիչ բուլիքը դնել հրահանի պատռանի դիմացը խոտորնակի: Այդ դեպքում հրահանը կը կանգնի պահանքի յետևը և ամուր կը պահվի նրա կողմից: Այդ կլինի պահպանիչ վոտքի դրուծյունը:

5) Ազատել աջ ձեռքի ձկուլթն ու մա-

տանու մատը և ձախ ձեռքով ողակն անցկացնել կոթի վրա մինչև կոթի խզատակի բլրակին դեմ առնելը: Այդ դեպքում լծակի յետևի մասը մի փոքր բարձրանում է, բայց յերկճիղը, այնուամենայնիվ, կպահի զարկանը: Այդպիսով ողակը պահում է զարկանը մարտական վոտքի վրա:

6) Բռնել նոնակը մարմնից ձախ ձեռքով, զարկանի փորատը ձեռքի ափից դեպի դուրս. աջ ձեռքի մատներով քանալ դնակը:

7) Շարունակելով նոնակը ձախ ձեռքով բռնելը, աջով վերցնել դետոնատորը պարանոցից և նոնակի մեջ դնել յերկար ծայրով՝ ձագարի մեջ, կարճով՝ փորատի մեջ:

Յեթե դետոնատորը դնենք, առանց նախորդ զարկանը պահպանիչ վոտքի վրա դնելու, ապա պատիճը կհասնի զարկանի ասեղին յեվ կպայթի:

Յեթե դետոնատորը հեշտությամբ չի մտնում, կարելի չէ ուժեղ, բայց սահուն կեր-

պով հուպ տալ աջ ձեռքի բուլթ մատով,
մինչև ներս մտնելը: Դետոնատորին վորե-
վե բանով խփելը կատեգորիկ կերպով ար-
գելվում է: Յեթե հուպ տալուց հետո յեկ
դետոնատորը չի մտնում, ապա վերցնել
մի ուրիշ դետոնատոր: Յեթե փոշ մի դե-
տոնատոր չի մտնում, ապա նոնակի ձա-
գարը կարգին չի և այդ նոնակը խոտան-
վում է:

8) Դոնակը փակել և կեռով ամրաց-
նել, վորպեսզի նետելու ժամանակ դետո-
նատորը չընկնի:

ՆՈՆԱԿՈՎ ԳՈՐԾԵԼԸ

26. Նոնակով գործելու համար պետք
է.

1) Լցրած նոնակը վերցնել աջ (կամ
ձախ) ձեռքը կոթից բռնած, կոթի խզա-
տակը դեպի ձեռքի ափը, լծակը դեպի ա-
ռաջը: Այդ դեպքում ողակը պետք է տե-
ղավորվի ձեռքի միջամատի և մատանու մա-
տի միջև:

2) Կոթը ամուր սեղմել մատներով,
լծակը բնկղմել մինչև դեմ առնելը. այն
ժամանակ ողակը մի փոքր կազատվի, իսկ
զարկանքը կընդունի վերջին յետևի դրու-
թյունը:

3) Նոնակը պահելով նույն դրության
մեջ, ազատ ձեռքի բուլթ մատով պահպա-
նիչ բուլթը յետ մղել մինչև դեմ առնելը:

4) Նոնակը նետել դեպի նպատակն
այնպես, վոր ողակը մնա ձեռքում: Այդ
դեպքում զսպանակը կբարձրացնի լծակի
յետևի ծայրը, յերկճիղը կազատի զարկա-
նը. զարկանի ասեղը կը պայթեցնի պա-
տիճը. պատիճը կբոցավառի բուծինը: 4
վայրկյանից հետո կրակը կը հասնի դետո-
նատորին և նոնակը կպայթի:

Ողակն առաջուց հանելը խստիվ ար-
գելվում է:

ՆՈՆԱԿՆԵՐԻ ԽՅԱՆՈՒՄԸ ՅԵՎ ԶՆՆՈՒ- ԹՅՈՒՆԸ

27. Նոնակները խցանվում են գործա-
րանում ցինկապատ թիթեղի տուփերի մեջ

ամեն մեկում 20 հատ: Նոնակները շար-
վում են տուփի մեջ յերեք շերտ. ամեն մի
շերտը փայտե դարակների վրա, վորոնց
վրա կան կտրվածքներ յուրաքանչյուր
նոնակի համար: Նոնակների դարկանները
խշեցրած են, ողակները հազցրած և պա-
րաններով ամրացրած, պահպանիչները
զրած: Տուփերի պատերը ներսից պատած
են թաղիքով 1 սանտիմետր հաստությամբ,
նոնակները ցնցումից և խոնավությունից
պահպանելու համար: Տուփի կափարիչը
ամուր կերպով զոգված է, տուփը պետք է
բանալ հատուկ բանալիով: Բացի 20
նոնակից տուփի մեջ է դրվում 20 հատ
պահեստի դսպանակ կտրվածները փոխա-
րինելու համար: Չորս տուփը խցանվում են
ընդհանուր փայտե արկղի մեջ, վորը և
հանդիսանում է խցանման միավոր (80
նոնակ):

Այգալիսի արկղներով նոնակները
ստացվում են զորամասերում:

28. Դետոնատորները պահելու ժամա-

նակ խցանվում են նոնակներից միանգա-
մայն առանձին, 21-ական հատ (մեկը պա-
հեստի), սպիտակ թիթեղի տուփերում:
Դետոնատորները հազցվում են պինդ յերկու
կողմից փայտե կոճղակին: Տուփը ամուր
զոգվում է: Չորս տուփ խցանվում են մի
փայտե արկղում (84 դետոնատոր):

Նման արկղներով դետոնատորները
պահեստից ստացվում են զորամասերում:

29. Չորամասի զինապետը նոնակները
և դետոնատորները պահեստից ստանալիս
պարտավոր է ուշադրություն դարձնել
միայն խցանման սարքին լինելու վրա: Իսկ
նոնակների և դետոնատորների զննությունը
կատարվում է այգալիսիները զննվողների
ձեռքը հանձնելիս՝ վաշտերում և զորախմ-
բերում:

30. Նոնակների զննությունը կատար-
վում է հետևյալ հաջորդականությամբ:

1) Դրսի կողմից զննել նոնակի մար-
մինը: Խիստ ժանգոտած նոնակները խո-
տանվում են և վոշնչացվում են պայթեցնե-
լով: Թեթև ժանգը վնասակար չէ:

2) Ձննել ճագարը: Նրա մեջ մեծ քանակությամբ կանաչ ժանգ (պղնձի թթվուտ) յեղած ժամանակ նոնակը խոտանվում է: Ձագարի պատերին յեղած թեթե ժանգը չի վնասում:

3) Ստուգել բոցավառող մեխանիզմի աշխատանքը: Դրա համար միանգամայն արձակել ողը կոթին ամրացնող պարանը. զարկանը մի քանի անգամ դնել մարտական և պահպանիչ վոտքերի վրա և զարկանն իջեցնել:

31. Բոցավառող մեխանիզմի սովորական վնասվածքները հետևյալն են՝

1) Լծակի զսպանակը կոտրված է. փոխարինում են այն պահեստի զսպանակով:

2) Նեղ կամ լայն են ցցված յերկճիղի ճյուղերը. այնպես հարմարեցնել, վոր նրանք զարկանի գլուխը բռնեն և ամուր պահեն:

3) Մարտական զսպանակը կոտրված է—սարքել չի կարելի:

4) Ջարկանի ասեղը կոտրված է—սարքել չի կարելի:

5) Առեղը կենտրոնում չի կանգնած, այսինքն՝ ուղղված է դեպի վարող կոթառի պատը և խփում է վոչ թե պատիճին, այլ փողակի ծայրին. հրահանը այս կամ այն կողմը ծռելով ասեղին ճիշտ ուղղություն են տալիս:

6) Պահպանիչը կոտրված է—սարքել չի կարելի. սակայն այդպիսի նոնակը կարող է ոգտագործել փորձված նոնաճիգը, լցնելով նոնակը նետելուց անմիջապես առաջ:

7) Ջարկանը դժվարությամբ է շարժվում վաքի ժիջով, յեղած ժանգի պատճառով: Արգելքը վերացնելու համար զարկանով այնքան աշխատել, մինչև վոր նա ազատ շարժվի (զարկանը տեղից խաղացնել):

32. Դետոնատորներ գննելիս—ուշադրություն դարձնել ժանգին: Յեթե հենց դետոնատորի պատիճը կամ մատնոցն է ժան-

գոտել, ապա դետոնատորը խոտանվում է։
Միանգամայն վստահելի յե լինում միայն
թաքմ, փայլուն դետոնատորը։ Պղինձը
մթալնելիս դետոնատորն արդեն կասկածե-
լի յե։

Խիստ ժանգոտ դետոնատորները շատ
վտանգավոր են. ուստի այդպիսիները
պետք է անմիջապես վոչնչացնել պայթեց-
ման միջոցով։

III

ՄԻԼՍԻ ՍԻՍՏԵՄԻ ՁԵՌՔԻ ՆՌՆԱԿ ՆՌՆԱԿԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՀԱՏԿՈՒ- ԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Նռնակի քաշն է 550 գրամ ($1\frac{1}{3}$
ֆունտ) և ծառայում է մարտիկի ձեռքի
ուժով 60 մետր (80 - 90 քայլ) տարածու-
թյան վրա նետելու համար։

2. Պայթյունը հետևում է նետելուց 5
վայրկյան հետո և ստացվում է ավելի քան
150 բեկոր. վորոնք պահպանում են հար-
վածելու ընդունակություն պայթյունի տե-
ղից մինչև 50 մետր (70 - 80 քայլ) տարա-
ծության վրա. նռնակը նետողը և նրա
հարևանները, վիրավորումից խուսափելու
համար, պետք է ոգտվեն ծածկարաններով։
Ուստի այս նռնակով հարմար է ոգտվելու
միայն պաշտպանության ժամանակ։

3. Նռնակները մարտում տրվում են առհասարակ բոլոր հրաձիգներին:

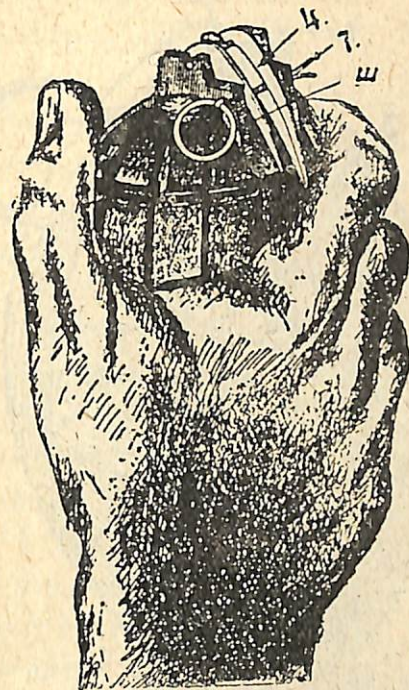
4. Նռնակի մարտական կոչումը համարյա նույնն է, ինչ վոր հրացանային նռնակներինը: Պաշտպանության ժամանակ այդ նռնակն ամենից ավելի կիրառելի յե դեպի դիրքերի առաջ ընկած կարևոր կետերը, գնդացրային բները, արգելքների անցքերը և այլն տանող մոտավոր ծածկված մատույցները փակելու համար:

ՆՌՆԱԿԻ ԿԱԶՄՈՒԹՅՈՒՆԸ: ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՍԿԱՅՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

5. Նռնակը բաղկացած է թուջե ձվաձև մարմնից, վորը լցված է պայթուցիկ լիցքով, բոցավառող մեխանիզմից զարկանով և նռնակը գործադրելուց առաջ հագցվող պատիճ-դետոնատորից:

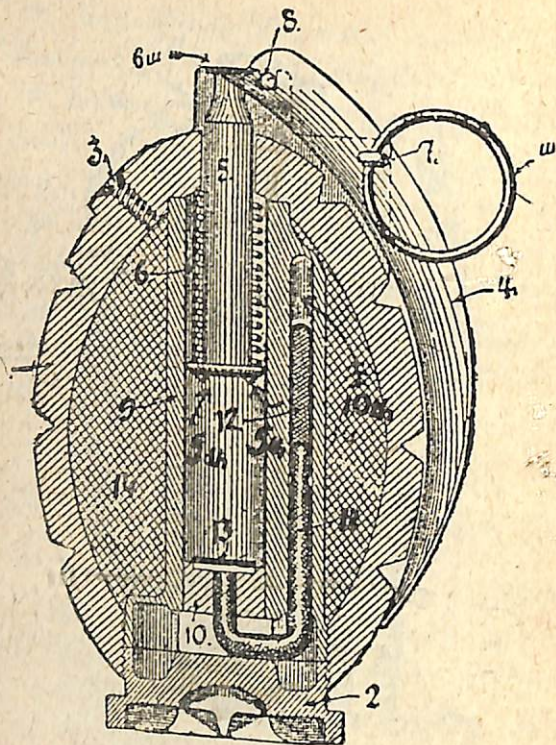
ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

6. Մարմինը թուջից է, ձվաձև: Յերկարությունը 10 սանտիմ., տրամագիծը 6

Նկար 6. Մելիխի սխեմայի ձեռքի նռնակ

սանտիմ. պատերի հաստությունը մինչև 1 սանտիմ. ներսից պատերը հարթ են, դրսից՝ յերկայնակի և խոտորնակի ակոսներով

Նկար 7: Միլիի ձեռքի նոնակի կտրվածքը:

- 1) Նոնակի մարմինը: 2) վերին պատուհանի տափողակը:
- 3) Պատուհանի պտուտակը: 4) Մարտական զսպանակ: 5ա) Չարկան: 5ա) 2 ասեղ: 6) Մարտական զսպանակ: 6ա) Չարկանի զլուխը: 7) Պահպանիչ բուլիկը ողակով: 8) Լծակի սոսնակը: 9) Կենտրոնական փողակ: 10) Պատիճ-դետոնատորի պսակը: 10ա) Կենտրոնական փողակի ճյուղավորումը:
- 11) Բիկֆորդյան քուղ: 12) Դետոնատոր (շառաչուկ սնդիկ): 13) Պատիճ (պիստոն): 14) Պայթուցիկ լիցքը:

կտրատված են քառակուսիների: Մարմինն այդ աղտոսներով ավելի հեշտ և փշրվում բեկորների:

7. Նոնակի մարմինն ունի՝

1) Լայն կլոր պատուհան պտուտակաձև աղտով—տեղավորվում է մարմնի վերին ծայրում: Այս պատուհանից նոնակը լցնում են: Պատուհանը պտուտակվում է տափակ տափողակով:

2) Նեղ կլոր պատուհան հարթ պատերով—գտնվում է մարմնի ստորին ծայրին: Այդ պատուհանով դուրս է գալիս զարկանի զլուխը, իբրե զարկանը մարտական վոտքին է գրված:

3) Փոքր կլոր պատուհան պտուտակաձև աղտով—գտնվում է մարմնի կողքին, նրա ստորին ծայրին ավելի մոտ: Այս պատուհանից նոնակի մեջ լցվում է լիցքը (նոնակը լցնում են): Պատուհանը պինդ պտուտակվում է պտուտակով դործարանում. այդ պտուտակը դուրս պտուտակել դորամասում արգելվում է:

4) Յերկու արտաքին յերկայնակի կա-
տար, վորոնք թա իվում են չուգունից մարմ
մի հետ միասին: Այդ կատարները ընկած
են մարմնի յերկայնքովը նրա ստորին մա-
սում: Կատարների միջի տարածությունը
1 սանտիմ. է: Նեղ պատուհանը տեղավոր-
վում է այդ կատարների ստորին ծայրե-
րի միջև:

Այդ կատարների միջև տեղավորվում
է մարտական փոքր լծակի ձևով: Այդ
լծակի սոնակի համար կատարների ստորին
ծայրում, նեղ պատուհանի գծի վրա, կան
յերկու կլոր փորվածք: Այդ փորվածքներից
մի փոքր վերև յերկու կատարներումն ել
կան կլոր անցքեր պահպանիչ բուլիքի հա-
մար:

5. Կենտրոնական ալյումինի փողակ,
վորն անցնում է վերին լայն պատուհանից
մինչև ներքևի նեղը:

Լայն կենտրոնական փողակից վերևի
մասում կա մի նեղ ճյուղավորում դետո-
նատորը տեղավորելու համար: Այդ ճյուղ-

ղավորումը թափված է ալյումինից, հենց
փողակի հետ միասին: Կենտրոնական փո-
ղակը պինդ զոգված է նոնակի մարմնի
ծայրերին: Փողակի պատերի և մարմնի
ներքին մակերեսի միջև վորոշ տարածու-
թյուն է մնում:

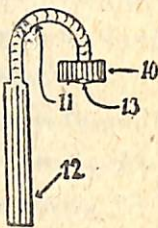
8. Պայթուցիկ լիցքը իրենով լցնում է
կենտրոնական փողակի և նոնակի մարմնի
միջև յեղած տարածությունը: Բաղկացած
է 85 գրամ ուժեղ փշրտող պայթուցիկ նյու-
թից: Քանի դեռ նոնակը սարքին է, այդ
նյութը գործածության համար միանգա-
մայն անվտանգ է. հարվածներից և կրա-
կից չի պայթում, այլ միայն դետոնատո-
րից:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ: Յերբ կենտրոնա-
կան փողակը ծածկվում է ուժեղ ժանգով
լիցքը դառնում է վտանգավոր: Այդպիսի
նոնակները պետք է անմիջապես պայթեց-
նելով վոչնչացնել:

9. Պատիճ-դետոնատորը հանդիսանում
է նոնակից միանգամայն առանձին մաս.
նա բաղկացած է՝ 1) Պսակից պատիճով:

- 2) Բիկֆորդյան քողից (հեռակայական մաս)
 3) 2 գրամ շառաչուկ սնդիկ պարունակող կարմիր պղնձե մատնոցից (ինքը դետոնատորը):

10. Պսակը մի փոքր մետաղե գլան է թափնթափ (սոնակի ուղղությամբ) անցքով: Այդ անցքով անց է կենում բիկֆորդյան քուղի ծայրը, վորը պսակի ստորին շուրթի հետ հավասար է կանգնում: Այդտեղ ամրաց-
 լում է կլոր պատիճը, վորի մեջտեղում մի անցք կա: Պատիճը կոչված է նոնակում կրակի առաջին կայծը դոյացնելու համար:

Նկար 8.
 Պատիճ-դետոնատոր

Պատիճի անցքը փակցվում է մագաղաթով: Այդ անցքը ծառայում է բիկֆորդյան քուղը վառվելիս գազերի անցնելու համար:

11. Բիկֆորդյան քուղը առաձգական սև քուղ է, վորը Ր տառի նման ծռված է: Իր

յերկար ծայրով այդ քուղը ամրացված է կարմիր պղնձե մատնոցին և անմիջապես կպչում է շառաչուկ սնդիկին: Կարճ ծայրըն անցնում է պսակի միջով և կպչում է պատիճին: Այդպիսով բիկֆորդյան քուղը կրակը ստանում է պատիճից և 5 վայրկյան վառվելուց հետո կրակը փոխանցում է դետոնատորին: Քուղը բաղկացած է արտաքին շապիկից կազմված ձյութած թեթերից և վառողափոշու յերակից, վորը և փոխանցում է կրակը:

Ձյութած թեթե շապիկը խոնավում լիցն էի անցկացնում, ուստի և նոնակը չի հանգչում վոչ ցեխի և վոչ ջրի մեջ:

12. Ինքը դետոնատորը, կարմիր պղնձե մատնոցի ձևով 2 գրամ շառաչուկ սնդիկով ամրացվում է սեղմիչի ոգնությամբ բիկֆորդյան քուղի յերկար ծայրում: Նրա կոչումն է նոնակը պայթեցնել:

Դետոնատորի հետ վարվելու կանոնները նույնն են, ինչ վոր 1914 թվի տիպարի նոնակներինը:

13. Բոցախոտող մեխանիզմը կոչված է պատիճը պայթեցնելու համար: Նա բաղկացած 1) զարկանից պտակով, 2) ասեղով յեւ զլիտով. 3) գալարուն մարտական զսպանակից. 4) մարտական վոտքից, վորը լծակաձև է՝ սոճակով և պահպանիչ բուլիքի համար 2 անցքով. 5) յերկճիղ պահպանիչ քալիքից ողակով:

14. Զարկանն իրենից ներկայացնում է մի գլանաձև յերկաթե ձող: Նրա վերևի ծայրում կա մի կլոր լալնության սլակ: Պսակը ծառայում է իբրև հենարան մարտական զսպանակի համար: Պսակի վերին կտրվածքի վրա տեղավորում են 2 ասեղ, բլրակների ձևով, վորոնք խփում են պատիճի յեզրերին (պատիճի մեջտեղը կա մի անցք զազերի գուրս գալու համար): Զարկանի ստորին ծայրը նախ նեղանում է և ապա վերջանում է տափակ գլխով: Զարկանը մարտական վոտքի վրա յե պահվում գլխից լծակի միջոցով:

15. Ուժեղ գալարուն մարտական զրս-

պանակը տեղավորված է զարկանի սլակի և մարմնի ստորին շուրթի միջև. զսպանակի համար իբրև հենարան կենտրոնական փողակի ստորին ծայրում կառուցված է հենարան-աստիճան:

Զսպանակը զարկանին ուժ է տալիս պատիճին խփելու համար:

16. Մարտական վոտքը ծառայում է զարկանը մարտական վոտքի վրա պահելու համար: Նա ներկայացնում է իրենից մի ծռած յերկաթե լծակ—ստորին մասում տափակ, վերին մասում կատարների ձևով ծռված ծայրերով: Այդ կատարներում կան անցքեր պահպանիչ բուլիքի համար: Լծակի վերին մասը վերջանում է կիսակլոր փորվածքով զարկանի գլուխը բռնելու համար: Այդ փորվածքի կողքերին, մի փոքր յեռ նահանջած, կա յերկու ձուլաձև յեղուններ, վորոնք կազմում են լծակի սոճակը: Սըռնակը գտնվում է նոճակի մարմնի կատարների փորվածքներում: Լծակը կարող է պլատվել սոճակի շուրջը:

17. Պահպանիչ բուլիքը բարակ կիսա-
գլանաձև տափակ յերկաթե թիթեղ ե կըրկ-
նակի ծալած: Բուլիքի պարանոցին ամրաց-
ված ե կլոր յերկաթե ող: Բուլիքը ծառա-
յում ե լծակը մարմինն սեղմած պահելու
համար (պահպանիչ վոտքի դրուժյուն):

ԲՈՅՄՎԱՌՈՂ ՄԵԽԱՆԻԶՄԻ ՔԱՆԴԵԼԸ ՅԵՎ ՍԱՐՔԵԼԸ

18. Կատարվում ե յերկու դեպքում՝
1) վարժական նպատակով, վորպեսզի ցույց
տրվի նոնակի մասերը և կառուցվածքը,
2) ձմեռը մարտական զսպանակի և զար-
կանի վրայից թանձր յուղը հեռացնելու
համար:

19. Քանդումը կատարվում ե հետեյալ
կարգով՝

1) Նոնակը ձախ ձեռքում մարմնից
բռնած, տափողակը դեպի վերե, աջ ձեռ-
քի մատներով (յերբեմն բանալիով) դուրս
պտտատակել տափողակը:

2) Վերցնել նոնակը և բաց լայն պա-

տուհանը դեպի վայր դնել վորեե տափակ
բանի վրա (փայտ, փռած շինել): Աջ ձեռ-
քի ափով լծակն ամուր սեղմելով նոնակի
մարմինն, ձախ ձեռքը մատներով դուրս
քաշել պահպանիչ բուլիքը:

3) Բուլիքը դեն դնելով և ձախ ձեռ-
քի մատների ծայրով նոնակի մարմինը
պահելով լծակին հակադիր կողմից, հետըզ-
հետե աջ ձեռքի սեղմումը և ափի վրա թու-
լացնել: Լծակի վերին ծայր. կսկսի բարձ-
անալ մարտական զսպանակի ազդեցու-
թյան տակ, իսկ զարկանի գլուխը կձգի
լծակի ստորին ծայրը: Յերբ լծակի վերին
ծայրը կը հեռանա մարմնից Յանտիմետր,
լծակի ստորին ծայրի կիսակլոր փորվածքը
բաց կը թողնի զարկանի գլուխը և զար-
կանը ուժով կիսի այն առարկային, վո-
րի վրա ենված ե նոնակը:

4) Բարձրացնել նոնակը և վերցնել
դուրս ընած զարկանն ու մարտական
զսպանակը: Յեթե հարկավոր ե սրբել նը-
բանց:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ. — Յեթե զարկանը

շատ ուժեղ և խփում, կարող ե վիրավորել: Լծակը նույնպես մեծ ուժով և դեն թռչում և յեթե մի անգամից բաց թողնվի կարող ե վիրավորել: Ուստի քանդելու ցույց տրված կարգը պարտադիր ե:

20. Մարքելը կատարվում ե հետևյալ կարգով՝

1) Մարտական գտնանակը հազցնել զարկանին տյնպես, վորպեսզի նրա մի ծայրը դեմ առնի զարկանի պսակին:

2) Ջարկանը մարտական գտնանակի հետ միասին դնել կենտրոնական փողակի մեջ լայն պատուհանի միջով, զարկանի գլուխը դեպի առաջ:

3) Վերցնել հրացանի շամփուրը կամ մի նման առարկա, մի ծայրով այդ շամփուրը դեմ անել սեղանին, նստարանին, ծնկանը, իսկ մյուս ծայրը մացնել կենտրոնական փողակի մեջ և դեմ անել զարկանի պսակին: Ձախ ձեռքով նռնակի մարմինը ափն առած բռնելով (թողնելով մարմնի կատարները բաց) նռնակով ամուր սեղմել շամփուրին: Մարտական գտնանակը կը-

սեղմվի, զարկանի գլուխը դուրս կգա ներքևի նեղ պատուհանից:

4) Նույն բոպելին աջ ձեռքով մացնել լծակը նրա սռնակով կատարների փորվածքները, ստորին ծայրով ընդգրկել զարկանի գլուխը և սեղմել լծակը նռնակի մարմնին աջ ձեռքի ափով:

5) Ձախ ձեռքի մատներով տեղը դրնել պանպանիչ բուլիքը և նրա մատները միմյանցից հեռացնել, վորպեսզի դուրս չբնկնի:

6) Ներս պտուտակել լայն պատուհանի տափողակը:

ԼՅՆԵԼԸ

21. կատարվում ե ըստ հնարավորության գործելուց մի փոքր առաջ հետևյալ կարգով՝

1) Վերին պատուհանի տափողակը դուրս պտուտակել:

2) Բռնելով նռնակը ձախ ձեռքով, պատուհանը դեպի վեր, նռնակի մեջ մացնել պատիճ-դետոնատորը: Այդ միջոցին պը-

սակը պատիճի հետ կմտնի կենտրոնական
փողակի մեջ, իսկ մատնոցը շառաշուկ
սնդիկով նրա ճյուղավորման մեջ:

Յեթե պսակը, բիկֆորդյան քուղը ուղ-
ղվելու պատճառով մատնոցից հեռու մնա,
կարելի չի մատներով քուղը տրորել և դե-
տոնատորն ու մատնոցն իրար մոտեցնել:

3) Տափողակը մինչև վերջը ներս պը-
տուտակել:

ՆՈՆԱԿՈՎ ԳՈՐԾԵԼԸ

22. Նռնակով նպատակը հարվածելու
համար պետք է՝

1) Վերցնել լցրած նռնակը աջ կամ
ձախ ձեռքը, լծակը դեպի ձեռքի ափը, տա-
փողակը դեպի ներքև:

2) Նռնակը ամուր բռնած և բնավ չը
թողնելով, վոր լծակը մարմնից հեռանա,
ազատ ձեռքի մատներով հանել պահպանիչ
բուլիբը:

3) Նռնակը նետել դեպի նպատակը:
Այդ միջոցին լծակը դեն է թռչում,

զարկանը պայթեցնում է պատիճը և 5
վայրկյանից հետո նռնակը պայթում է:

Պայթման մոմենտին նռնաձիգը և նրա
հարկանները պետք է ծածկույթի յետեր
լինեն, վորովհետև նռնակը հարվածում է
մինչև 50 մետր, իսկ միջին նետվածքը 35
մետր է:

23. Յեթե նետելը հետաձգված է,
բուլիբը զգուշությամբ տեղը դնել, իսկ հե-
տագայում նաև դատարկել նռնակը: Դա-
տարկելիս վերին պատուհանի տափողակը
զուրս է պտուտակվում, և դետոնատորը
զգուշությամբ մատներով դուրս է բուշ-
վում, բիկֆորդյան քուղից բռնած:

ՆՈՆԱԿՆԵՐԻ ՅԵՎ ԴԵՏՈՆԱՏՈՐՆԵՐԻ ԽԸ- ՑԱՆՈՒՄԸ ՅԵՎ ՉՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

24. Միլսի նռնակները խցանվում են
12 հատը յերկարավուն փայտե արկղների
մեջ. արկղներն ունեն մերքերով կափա-
րիչներ: Արկղը յերկու ուղղաձիգ պատե-
րով յերեք մասի յե բաժանվում: Ամեն մի

կողքի մասը բաժանվում է յեռանկյունի փայտե մութակներով 6 բների, ամեն մի նռնակ տեղավորվում է հատուկ բնում: Նռնակների զարկանները դրված են մարտական վոտքի վրա, պահպանիչ բուլիքները դրված են (պահպանիչ վոտքի դրու-թյուն), վերին պատուհանի տափողակները պտուտակված են մինչև վերջը: Նռ-նակները կանգնած են բներում տափո-ղակները դեպի ներքև:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ. — Մարտական զս-պանակն աշխարհում ուժեղ է, վոր հնարա-վոր է լինում նրան միշտ սեղմած պահել, և նա դրանից իր առաձգականությունը չի կորցնում: Այդպիսով, զարկանը դրվում է մարտական վոտքի վրա դեռ զործարանում, իսկ նռնաձիգին մնում է միայն լցնել նռնակը:

25. Դեպոնատորները խցանվում են 12 հատ մի զլանաձև տուփի մեջ, վորը լաքած ստվարաթղթից կամ թիթեղից է: Տուփի մեջ կան յերկու ստվարաթղթե պատեր, վորոնք տուփի տակին զուգահեռ են: Ստո-րին պատն ունի 12 կլոր անցք (դեպոնա-

տորի մատնոցների համար). վերին պատն ունի 24 անցք (մատնոցների և պսակների համար):

Տուփը դեպոնատորների հետ տեղա-վորվում է արկղի նռնակներին հարևան մի-ջին բաժանմունքում: Այդ բաժանմունքում դրվում է նաև տափողակների բանալին:

Փորձը ցույց է տվել այդպիսի խցան-ման անվտանգությունը. յեթե բոլոր 12 դեպոնատորն ել տրաքում են արկղի մի-ջին բաժանմունքում վոչ մի նռնակ չի պայթում:

26. Նռնակները պահեստից ստանա-լիս ուղադրություն է դարձվում միայն խցանման սարքին լինելու վրա: Նռնակնե-րի և դեպոնատորների զննումը կատարվում է զորամասում (վաշտերում և զորախմբե-րում):

27. Զննումը կատարվում է հետևյալ կարգով՝

1) Զննել նռնակները դրսից: Արտա-

քին շատ ուժեղ ժանգի դեպքում նոնակը
խոտանվում է:

2) Ջննել դետոնատորի փողակը յեվ
դետոնատորի համար յեղած նյութավորումը:
Դրա համար հարկավոր է մատներով կամ
բանալիով դուրս պտուտակել վերին պա-
տուհանի տափողակը: Յեթե փողակում կա
թեթե, փոշիաձև, կանաչ ժանգ, նրանց խո-
զանակով մաքրել և ցնցելով դուրս թափել,
նոնակը պիտանի յէ: Յեթե ժանգը շատ է,
նոնակը վտանգավոր է և խոտանվում է:

28. Զարկանն ու մարտական զսպա-
նակն այնքան ամուր են, վոր անվտանգ
կերպով դիմանում են ամենաուժեղ ժան-
գին: Ուստի սովորաբար նրանց աշխատան-
քը բոլորովին չեն ստուգում: Միայն ձը-
մեռը թանձր յուղած նոնակներ ստանա-
լիս, անհրաժեշտ է մարտական զսպանակը
յուղից մաքրել, ապա թե վոչ սառնամա-
նիքին նոնակները չեն պայթի:

Այդ դեպքում պետք է լինում քան-
գել բոցավառող մեխանիզմը:

29. Դետոնատորների զննումը կատար-
վում է նույն կարգով, ինչ ցույց է տրե-
ված 1914 թվի տիպարի նոնակների հա-
մար:

IV

ՁԵՌՔԻ ԾԱՆՐ ՆՌՆԱԿ ՖՈՒԳԱՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՆՈՎԻՑԿՈՒՅԵՎ ՖՅՈՂՈՐՈՎԼԻ ՍԻՍՏԵՄԻ
ՆՌՆԱԿԻ ԿԱԶՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

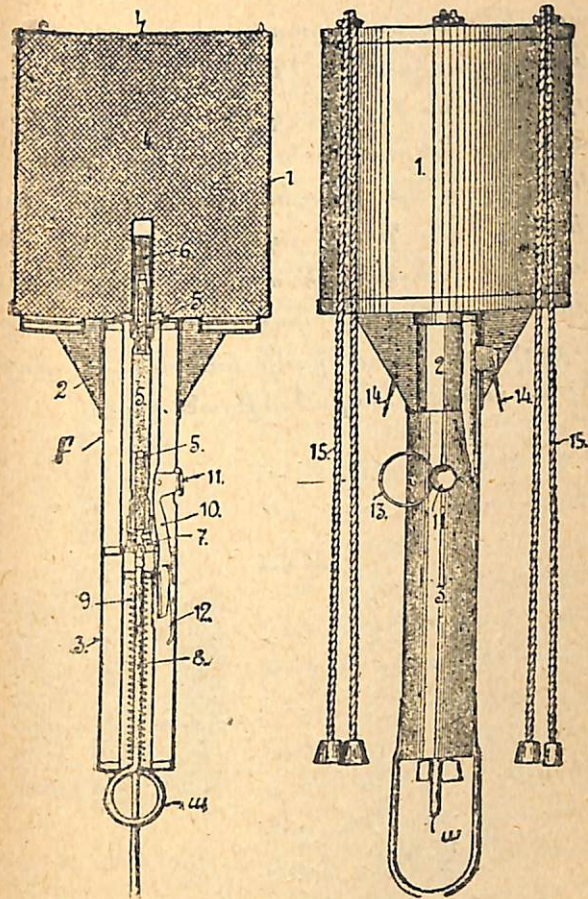
1. Լցրած նռնակի բաշն ե մոտ 2,2 կիլոգրամ:

2. Պայթուցիկ լիցքի բաշը՝ մոտ 1,6 կիլոգրամ:

3. Նռնակի մարմնի արտաքին տրամագիծը 15 սանտիմ.,

1. Մարմին. 2. պարանոց. 3. կոթ. 4. պայթուցիկ լիցք. 5. Հեռակալական փողակ. 6. պատիճ-դետոնատոր. 7. զլուխ պատիճի հետ. 8. Ջարկան «ա» ողակի հետ. 9. Գալարուն զբաղանակ. 10. վայրիջուց մեխանիզմի լծակ. 11. վայրիջուց մեխանիզմի կոճակ. 12. վայրիջուց մեխանիզմի զսպանակ. 13. Պահպանիչ բուլբ. 14. Մարմինը պարանոցին միացնող բուլբներ. 15. Պարանոցի ծանրոցները հետ:

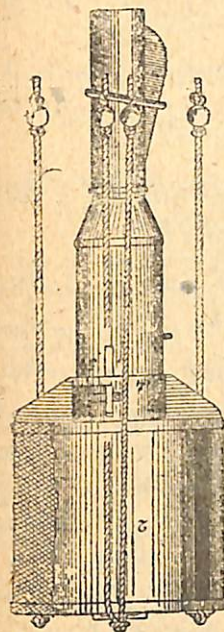
ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Ջարկանը նկարում ցույց ե տրված իջեցրած դրությամբ:

Նկար 9. Նովիցկու և Ֆյոդորովի ձեռքի նռնակ.

4. Նոնակը մեծ կործանիչ ուժ ունի: Համաշխարհային պատերազմի ժամանակ նրանով փորձում էին քանդել լարափակոցներ (տես ծանրոցով պարանները), բայց անհաջող: Ներկայումս նոնակը պետք է դիտել իբրև պայթուցիկ փամփուշտ: Ուստի այդ նոնակները չպետք է նետել, այլ դնել այն առարկայի տակը, վոր հարկավոր է պայթեցնել, բոցավառել սեղմելով վայրիջույց մեխանիզմի կոճակը և փախչել անվտանգ տարածություն չափ:

1.
1914 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԻՊԱՐԻ ՁԵՌՔԻ
ՆՌՆԱԿ ՖՈՒԳԱՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒ-
ԹՅԱՆ ԼՐԱՅՈՒՑԻԶ ԼԻՑԲՈՎ

Նկար 10. 1914 թվի
ֆուգարի ձեռքի նոնակ,
լրացուցիչ լիցբով:

1. Ինքընոնակը մուտք է համարյա առանց փոփոխություն: Նրա կառուցվածքի նկարագրությունը տրված է վերելում: Լրացուցիչ լիցբը նրան ընդունակ է դարձնում կործանելու թեթև բլինդաժներ և խոչընդոտներ:

2. Լրացուցիչ լիցբը (1) տեղավորված է թիթեղյա զլանաձև տուփի (?) մեջ, վորը իր պարանոցով (3) հաղցված է նոնակի վրա այնպես, վոր նոնակի վրա հատուկ շինված բևեռիկները (4) մտնում են

մինչև վերջը լրացուցիչ լիցքի պարանոցի կտրուկները: Ապա նախապես այդ կտրուկներին մեկի վրա զտնվող բուլիքը (5) յետ քաշելով նոնակն այնպես են դարձնում, վոր նրա բեռնիկները մինչև վերջը մասնեն նույն կտրուկների կողքի ծնկները և քաշում են այդ բուլիքը:

Այդպիսով զրված նոնակը կազմում է մի ամբողջութուն լրացուցիչ լիցքի հետ միասին:

ՆՈՆԱԿՆԵՐԻ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄԸ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

3. Նոնակները մարտի համար նախապատրաստելու համար պետք է նոնակը բաժանել լրացուցիչ լիցքի պատյանից, նոնակի մեջ դնել դետոնատորը (ինչպես ասված է 191- թվի նոնակի նկարագրության մեջ), դարձուցակը դարձնել և նորից նոնակը միացնել լրացուցիչ լիցքի պատյանին:

4. Գործածության ձեվը ընդհանուր առմամբ նույնն է, ինչ վոր նովիցիլու և Ֆյոգորովի նոնակինը (տես վերը):

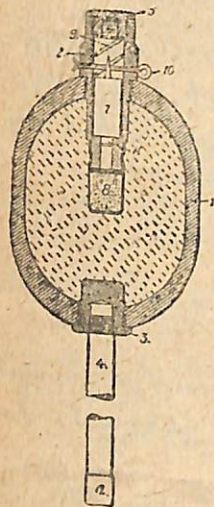
VI.

1915 ԹՎԻ ՏԻՊԱՐԻ ՇՐԱՑԱՆԱՅԻՆ ՆՌՆԱԿ (ՇԱՄՓՈՒՐԱՎՈՐ)

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐ

1. Նոնակի յերկարությունն է առանց փողակի և առանց շամփուրի 7 սանտիմ.:
2. Նոնակի յերկարությունն է փողակի և շամփուրի հետ 46 սանտիմ.:
3. Լցրած նոնակի քաշը մոտ 600 գրամ է (1,5 ֆունտ):
4. Պայթուցիկ լիցքի քաշը մոտ 125 գրամ (30 մսխալ):
5. Հրաձգության հասողությունը բարձրացման անկյան 45° -ի դեպքում — մոտ 220 քայլ:
6. Բեկորների քանակը մոտ 300, վորոնք թռչում են մինչև 200 քայլ շառավիղ ունեցող տարածության վրա:

7. Նռնակներով հրաձգությունը կատարվում է սովորական հրացանով հատուկ (փոքրալից) փամփուշաներով: Հրացանի նշանառության (նրան վորոշ բարձրացման անկյուն տալու) համար դորժ ե անվում նույնպիսի մի կլիպորանտ, ինչպիսին դորժադրվում է և Դրակոնովի նռնակի համար:

Նկար 11.

1915 թվի ախարի հրացանային նռնակ.

ՆՌՆԱԿԻ ՄԵԽԱՆԻԶՄԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ

8. Նռնակը գետին ընկնելիս կամ վոր-կե խոչընդոտի կպչելիս, զարկանը (7) շարունակում է շարժումը ինքնիշխան, սեղմում է զսպանակը (9) և իր խայթոցով ծակում է պատիճը (6) այնպիսի դրության մեջ, յերբ զարկանի պտուկը արդեն դուրս է գալիս փողակի պոչամասի անցքից, այդ անցքը բանալով: Պատիճից (6) ստացված բոցը զարկանի կողքերից հոսելով, անցքի միջով թափանցում է պատիճ-գետնատուրին և նրան բոցավառում է: Շառաչուկ սնդիկը պայթում է, վորին հետևում է պայթուցիկ լիցքի պայթյունը: Նռնակը պայթելիս ստացվում է մոտ 300 բեկոր, պայթելիս ստացվում է մինչև 150—200 քալ: վորոնք թռչում են մինչև 150—200 քալ:

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ ԶԻԳԻ ՀԱՄԱՐ ՅԵՎ ՀՐԱԶԳՈՒԹՅՈՒՆ ՆՌՆԱԿՈՎ

9. Հանել հրացանի վրայից սվինը և կվադրանտը հագցնել փողի վրա այնպես, վոր նա աեղավորվի ազուստի ստորին ողի

մոտ, այդ միջոցին կվազրանաւոր աղեղի բա-
ժանմունքները պետք է դարձած լինեն դե-
պի ձախ:

10. Փակաղակը բանալ, այդ նռնակ-
ներով կրակելու համար նշանակված փամ-
փուշտը դնել (2,9 զրամ B վառուղի լից-
քով, կճեպի խցանի փուրձով), փակել փա-
կաղակը, հրահանը դնել պահպանիչ վոտքի
վրա:

11. Նռնակը պոչի (շամփուրի) կողմից
մտցնել հրացանի փողը մինչև նռնակի դեմ
առնելը փողաբերանի շուրթին, բուլիքը հա-
նել յերկաթե բանալիով, վորը զրված է
լինում նռնակների հետ արկղի մեջ:

12. Հրացանը կսթով հենել դեանին
այնպես, վոր կոթը վորեւեւ ամուր բանի
չհենվի, հրահանը պահպանիչ վոտքից դնել
մարտական վոտքին:

13. Հրացանն ուղղել նպատակին, նրան
կվազրանաւոր միջոցով պահանջված բարձրաց-
ման անկյունը հաղորդելով և կրակել, սեղ-
մելով ձգանը աջ ձեռքի բլթամատով, պա-

հելով մնացած մասներն ու ձեռքի ափը
դեպի վայր և հետ՝ ազույցի ճտի յերկայն-
քին: Զգանին սեղմելով, պետք է հետեւել,
վորպեսզի կվազրանաւոր ցուցիչը (կամ հար-
թաշափը) ցույց տա ցանկալի բարձրացման
անկյունը,

14. Նռնակի թռիչքի հեռավորութիւնը
կլինի մոտ 220 քայլ 45° բարձրացման ան-
կյունով. անկյունները փոքրացնելիս և մե-
ծացնելիս թռիչքի հեռավորութիւնը փոք-
րանում է: Կրակել 15°-ից պակաս և 76°-ից
ավելի բարձրացման անկյունով չի թույլա-
տրվում, վորովհետեւ առաջին դեպքում կա-
րող են ստացվել մերժում (չգործելը) և
յերկու դեպքում էլ նռնակները կընկնեն
կրակողից շատ մոտիկ: Փափուկ հողի և
կրակել 45° և ձյան վրա կրակելիս պետք է կրակել 45° և
ավելի բարձր բարձրացման անկյուններով,
վորովհետեւ այդ դեպքերում փոքր անկյուն-
ներով կրակելը կարող է առաջ բերել մե-
ծաքանակ մերժում (չգործելը):

15. Պետք է կրակել հրացանի փողա-
բերանը նռնակի հետ դուրս հանելով պատ-

վարից կամ վահանից և ըստ հնարավորին այդ ծածկույթների յետևը թագնվելով:

16. Կրակողի մոտ կողմնակի մարդիկ չպետք է լինեն: Հրացանային նռնակներով կրակելու համար պետք է ողավել հետեյալ աղյուսակով:

Հեռավորութունը քայլերով	Բարձրացման անկյունը
130	15°
150	20°
200	30°
220	45°
160	60°
120	75°

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՅՈՒՄՆԵՐ ՀՐԱԶԳՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

17. Նռնակը (շամփուրով) չդնել հրացանի մեջ, մինչև վոր չես համոզվել, թե

հրահանը պահպանիչ վոտքի վրա յե դրված:

18. Գործածել միայն այդ նռնակներով կրակելու համար նշանակված փամփուշաներ (լիցքը՝ 2,9 գրամ վառոդ B կճեպի խցանի փուլըով). սովորական մարտական փամփուշտով կրակելիս հրացանը կփչանա:

19. Նռնակները խոնավությունից պաշտպանել և շամփուրները (պոչերը) չըծուել:

20. Հրացանի փողանցքը հաճախակի սրբել նռնակներով կրակելիս:

21. Հանձնարարվում է նմանապես լցնելուց առաջ նռնակների պոչերը յուղել հրացանի յուղով, յեթե նռնակի պոչը դժվարությամբ է մտնում փողանցքը, ապա այդ նռնակով չկրակել:

22. Զբացված նռնակներով յերկրորդ անգամ վոշ մի դեպքում չկրակել:

23. Նռնակները հանած բուլիքներով վտանգավոր են, ուստի այդպիսի նռնակները պետք է անմիջապես ողտազործել:

կամ դնել տեղը և ամրացնել բուլիքը, ինչ-պես առաջ ե յեղել, նոնակը պոչով դեպի վայր պահած:

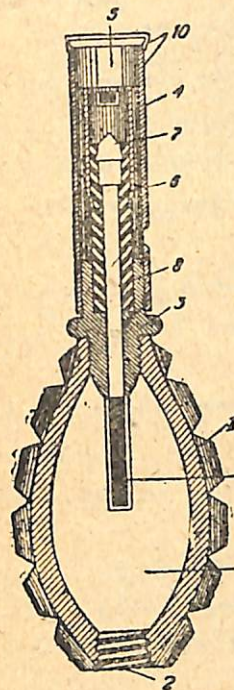
24. Պատահական վաղաժամ պայթյուններից առաջացող դժբախտություններից խուսափելու համար, կրակողի մոտ կողմնակի մարդիկ չպիտի լինեն:

25. Կրակելու համար նշանակված նրանակները մեծ քանակով (50 հատից ավելի) մի տեղում չկուտակել և նախորոք տուփը չբանալ:

VII

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՁԵՌՔԻ ՆՌՆԱԿ 1915
ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԻՊԱՐԻ F I ՄԱՐԿԱՅԻ
(ՊԱՇՏՊԱՆՈՂԱԿԱՆ)

ՆՌՆԱԿԻ ԿԱԶՄՈՒ-
ԹՅՈՒՆԸ

1. Մարմին
 2. Խցան
 3. Ականոց
 4. Արտաքին խողովակ
 5. Պատիճ
 6. Ներքին խողովակ
 7. Խալթոց
 8. Պատրույգ
 9. Պատիճ-դետոնատոր
 10. Պահպանիչ թասակ
 11. Պայթուցիկ լիցք
- Լցրած նոնակի քաշն ե մոտ 500 գրամ:

Նկար 12.

Ֆրանսական ձեռքի նրանակ 1915 թ. տիպարի:

ԼՅՐԱԾ ՆՌՆԱԿՆԵՐԻ ՆԵՏՈՒՄԸ

Նոնակը նետելու համար վերցնում են աջ ձեռքը, մարմինն այդ ձեռքի ամիւր մեջ առնելով: Չախ ձեռքով, կամ, յեթե այդ ձեռքն ազատ չէ, ատամներով հանում են պահպանիչ թասակը: Հետո սաստիկ խփում են վառիչի արտաքին խողովակի հատակը ձախ ձեռքի ամիւր, կամ ծնկին, կամ վտաքի կրունկին, հրացանի ագույցին կամ մի ուրիշ պինդ առարկայի:

Այսպիսով առաջանում է բոցավառում, իսկ 5 վայրկյան հետո նաև նոնակի պայթյունը:

Ուստի հարկաժից հետո պետք է իսկույն նոնակը նետել ուր վոր հարկն է, սակայն առանց առանձին շտապողականության:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ 1.— Յեթե նոնակը աջ ձեռքը վերցվեց, պետք է հենց աջ ձեռքով ել նետել, վոչ մի զեպքում չպետք է ձախ ձեռքը փոխադրել:

2. Յերբեք չպետք է պայթուցիչը քանդել, նմանապես և չպետք է հանել պահ:

պահիչ թասակը, յեթե նոնակը իսկույն նետելու մտադրություն չկա:

3. Նոնակի վրա ցույց տրված դետոնատորը շատ վատ վորակի չէ և անվտանգ չէ (վաղաժամ պայթյուն է տալիս): Ուստի չէ (վաղաժամ պայթյուն է տալիս): Ուստի աջալիսի դետոնատորներով նոնակներ գործածել հարկավոր չէ: Կան ուրիշ ձեռի դետոնատորներ (նրանք նոնակների թվով են նատորներ (նրանք նոնակների թվով են պատրաստված). սրանք իրենց չափով յերկու անգամ վոքը են. նրանց պահպանիչ թասակը յերկաթի չէ և վոչ թե ստվարաթելթե. արտաքին և ներքին խողովակները նույնպես յերկաթի չեն: Այս դետոնատորներն ավելի հարմար են և միանգամայն անվտանգ:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՁԵՌՔԻ ՆՈՆԱԿ, ՅԵՐԿԱՐ (ՀԱՐՁԱԿՈՂԱԿԱՆ)

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԸ

1. Մարմին
2. Լիցք
3. Դետոնատոր
4. Դետոնատորի մատնոց
5. Հեռակայական բաղադրություն
6. Ստվարաթղթե զլան
7. Պատիճ
8. Քերիչ (ընդավառող հարմարանք)
9. Քերիչի ող
10. Կոթ
11. Կոթի ազույցարան
12. Նոնակը գոտու վրա կրելու կարթ:

Նկար 13.

Գերմանական ձեռքի
նոնակի յերկար:

1. Նոնակի բաշն ե—750 գրամ:
2. Լիցքի բաշն ե—300 գրամ
3. Հեռակայական բաղադրության այրման ժամանակն ե $5\frac{1}{2}$ վայրկյան:
4. Հարվածող գործողությունն ունեցող բեկորների թռիչքի շառավիղը հասնում ե մինչև 25 քայլի:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ. — Բացի այս տիպարից, կա բոլորովին նման մի նոնակ, վորի քաշը սակայն 1 կիլոգրամ ե. այս յերկրորդ տիպարի հեռակայական բաղադրության այրման ժամանակը $7\frac{1}{2}$ վայրկյան ե:

ՆՈՆԱԿԻ ԿԱԶՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

5. Նոնակի մարմինը (1) իրենից ներկայացնում ե թերթ-յերկաթե մի գլան: Թերթի հաստությունը 1 միլիմետր ե: Գլանի վերին հիմքում կա մի կլոր անցք, վորի յեզրը բարձրացրած ե և ներսից պտուտակավոր, սրա մեջ ե պտուտակվում նոնակի կոթը: Մարմնի կողքի մակերեսին կա մի ամուր յերկաթե կարթ նոնակը գոտու վրա կրելու համար:

6. Պայթուցիկ լիցքը (2) բաղկացած է ուժեղ փշրաող պայթուցիկ նյութից, վորը լցնում է մարմնի ամբողջ ներքին խոռոչը: Լիցքը մամլած է և պատած յուղած ըստ-վարաթղթով: Մարմնի վերին անցքի մեջ տեղի դիմացը լիցքի մեջ գլանաձև փոր-վածք է պատրաստված գետնատորի (մատ-նոցի) համար:

7. Կոթ (10) — փայտե, գլանաձև, դա-նազան տրամագծի: Ունի թափնթափ անցք սոնակի ուղղությամբ պատիճը (7), հեռակայական բաղադրությանը (6) և քե-քիչը (բոցավառող մեխանիզմը) (3) տեղա-վորելու համար: Կոթի ստորին ծայրը ունի յերկաթե ազուցարան, մակերեսին պտու-տակաձև ակոսով կոթը նռնակի մարմնի մեջ պտուտակելու համար: Կոթի վերին ծայրը կտրացրած է և պարաֆինով ծած-կած, վորպեսզի կենտրոնական անցքը խոնավությունից պահպանվի.

ԾԱՆՈԹ.—Նռնակների մի քանի պար-տիայի կոթի վերին ծայրն ևս, ստորինի նման, ունի յերկաթե ազուցարան: Այս

ազուցարանին պտուտակվում է կենտրոնա-կան անցքի բերանը փակող յերկաթե կա-փարիչը:

8. Շառաչուկ սնդիկի պատիճը անշարժ ամրացրած է կոթի կենտրոնական անցքի ստորին յերրորդ մասում: Պատիճի միջով մի լար (քերիչ) է անցկացրած, վորը ստո-րին մասում ոձաշարքի նման բերթ-քերթ է: Այդ լարի վերին ծայրում ամրացված է մի թուկ, վորի մերքը կոթից դուրս է գա-լիս, նրա մակերևույթին յեղած վաքում տե-ղավորվում և պարաֆինով լցվում է: Յեթե այդ մերքը ազատենք և նրանով լարը քա-շենք, վերջինս կբոցավառի պատիճը:

9. Պատիճից ներքև կոթի անցքում գտնվում է հեռակայական բաղադրությունը (բեկֆորդյան քուղի մի կտոր, վորը ստվա-րաթղթի զրանի մեջ է պարփակված): Այս բաղադրությունը պատիճից բոցավառվում է և կրակը հաղորդում է գետնատորին: Հեռակայական բաղադրության ծայրը պար-փակված է պղնձե խողովակի մեջ, վորը

կոթի ստորին ծայրից $1\frac{1}{2}$ սանտիմ. դուրս
է գալիս:

10. Դետոնատորը — զրվում է նոնակի
մեջ ներկելուց անմիջապես առաջ միայն:
Իրենից ներկայացնում է կարմիր պղնձե
մի մատնոց բարձրությունը 4 սանտիմ.,
պարունակում է 2 գրամ շառաչուկ սնդիկ:
Վերին բաց մասով (ուր պայթուցիկ սըն-
դիկ չկա) դետոնատորը մտցվում է (լցնելիս)
հեռակայական բաղադրությունը ընդգրկող
պղնձե խողովակի ծայրը:

ՆՈՆԱԿԻ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՄՏՈՒՄԸ ՅԵՎ ՆՐԱՆՈՎ ԳՈՐԾԵԼԸ

11. Նոնակի մարմինը ձախ ձեռքով
բռնած, աջով կոթը դուրս հանել, պտտե-
լով ժամացույցի սլաքին հակառակ ուղղու-
թյամբ:

12. Նոնակի մարմինը դեն դնել և
ձախ ձեռքով վերցնել դետոնատորը (տու-
փից կամ փամփշտակալից): Աջ ձեռքով կո-
թը բռնած, ձախ ձեռքի մատներով դետո-

նատորը մտցնել պղնձե փողի մեջ, փորը
կոթի կենտրոնական անցքից դուրս է
ցցվում:

13. Դետոնատորը ուղղելով դեպի լից-
քի մատնոցը, կոթը ներս պտուտակել նը-
նակի մարմնի մեջ մինչև դեմ առնելը:

14. Վերցնել նոնակը աջ (ձախ) ձեռ-
քը նետելու համար. ուսը յետ ձգել, նոնա-
կը պահելով ազդրի մոտ. նույն ըուպեյին
մյուս ձեռքի մատներով դուրս քաշել քե-
րիչը և նոնակը նետել դեպի նպատակը:

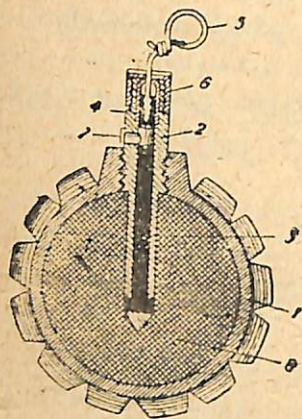
ԾԱՆՈԹ.— Այս նոնակները շատ լավ
վորակի յեն չպայթելու դեպքերը 50% -ից
ավելի չեն:

IX

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՋԵՌՔԻ ՆՌՆԱԿ, ԿԼՈՐ (ՊԱՇՏՊԱՆՈՂԱԿԱՆ)

ՆՌՆԱԿԻ ԿԱԶՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Լցրած նռնակի բաշն է մոտ 800
գրամ (2 ֆունտ):

Նկար 14.

Գերմանական ձեռքի նռնակ, կլոր:

1. Մարմին
2. Հեռակայական փողակ
3. Մամլած վառողի բա-
ղադրություն:
4. Պարկուճ՝ քերելու բա-
ղադրություն:
5. Լարային արույրի քե-
րիչ:
6. Կափարիչ
7. Գաղերը դուրս գալու
անցք:
8. Պայթուցիկ լիցք (ծր-
խառու հրացանային մա-
սող):

2. Պայթուցիկ լիցքի քաշն է մոտ 100
գրամ:

3. Հեռակայական բաղադրու-
թյան ալը-
ման ժամանակն է 7 վայրկյան:

4. Բեկորների թռիչքի շառավիղը հա-
նում է մինչև 300 քալ:

ԳՈՐԾԵԼՈՒ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

5. Վերցնել ծեփող ժապավենը հեռա-
կայական փողակի ստորին ծայրից:

6. Դուրս հանել նռնակի ծակից ցին-
կե վառնը պատուակիչի միջոցով (բուլի
զամիկի վրայի):

7. Հեռակայական փողակը մասներով
բռնած մացնել նռնակի ծակի մեջ, այդ մի-
ջոցին բռնելով փողակի գլխից և վրչ թե
բերիչի ունիկից:

ՆԵՏՈՒՄԸ

8. Նռնակը վերցնել աջ ձեռքը, իսկ
քուղը ձախ ձեռքը կեռից բռնած:

9. Բուլն իր կեռով հաղցնել քերիչի
ունիկը:

10. Վերցնել ձախ ձեռքով զամիկից և
ձախ ձեռքի սաստիկ շարժումով դուրս քա-
շել քերիչը նռնակից:

11. Նետել նռնակը ցանկալի ուղղու-
թյամբ, բուծինը բոցավառվելու 7 վայր-
կյան հետո տեղի յե ունենում նռնակի պայ-
թյունը:

ԾԱՆՈԹ. — Քերիչը դուրս քաշելու հա-
մար գործածում են մի քուղ, վոր իր մի
ծայրում կեռ ունի, իսկ մյուսում գամիկ
պտուտակիչով: Հատուկ քուղ չունենալու
պատճառով ցինկե վռանները յետ պտուտե-
կարելի յե հրացանի պտուտակիչով կամ
սվինով. քերիչը դուրս քաշել կարելի յե նրա
ունկը շամփուրի գլխին, հրացանի փոկողին
և այլն ձգելով:

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

12. Քերիչը դուրս քաշելիս աջ ձեռքի
մատները, այրվածքից խուսափելու համար,
չպետք է լինեն գագերը դուրս գալու խո-
ղովակի կողքի անցքի դիմացը:

13. Քերիչը դուրս քաշելուց անմիջա-
պես հետո, նռնակը պետք է նետվի:

14. Նռնակի բեկորները թռչում են
150—200 քայլ դեպի չորս կողմը, ուստի
նռնակով պետք է ոգտվել ծածկույթի յե-
տևից կամ նետելուց հետո պետք է պառկել:

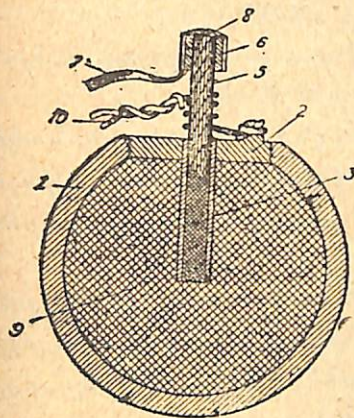
15. Նռնակները կրել ներս դրած խո-
ղովակներով արգելվում է:

X

ԱՆԳԼԻՍԱԿԱՆ ՁԵՌՔԻ ՆՈՆԱԿ ԼԵՄԱՆԻ ՍԻՍՏԵՄԻ (ՊԱՇՏՊԱ- ՆՈՂԱԿԱՆ)

ՆՈՆԱԿԻ ԿԱԶՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Լցրած նռնակի քաշն է մոտ 600
գրամ:
2. Պայթուցիկ լիցքի քաշն է—125
գրամ:

- 1) Մարմին
- 2) Կախարիչ
- 3) Խողովակ
- 4) Բուժին
- 5) Բիկֆորդյան քուղ
(հեռակայան
մաս)
- 6) Գլուխ՝ բերելու
բաղադրույթամբ
- 7) Ժապավեն
- 8) Թասակ
- 9) Պայթուցիկ լիցք
- 10) Պղնձե լար
- 11) Կարափիչը պտու-
տակելու անցք

Նկար 15.

Լեմանի անգլիական
ձեռքի նռնակ:

3. Հեռակայական բաղադրութեան այլման ժամանակն ե 4—5 վայրկյան:

4. Բեկորների թռիչքի շառավիղը—100—150 քայլ:

5. Նռնակների ձևը լինում ե կլոր և ձվաձև, հարթ և քերթերով:

ԳՈՐԾԵԼՈՒ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ

6. Կապել ձախ ձեռքին տախտակը (կամ ժապավենը) կարմիր լուսածինով (թաթի և արմունկի միջև):

7. Զններթե մաքուր ե արդյոք խողովակը նռնակի կափարիչի մեջ:

8. Բուծինը վերցնել և դնել նռնակի կափարիչի պղնձե խողովակի մեջ մինչև խողովակի տակին առանց ուժ գործադրելու դեմ առնելը:

9. Կափարիչին ամրացրած պղնձե լարի ծայրերը փաթաթել բուծինի շուրջը նրա գլխատակին, մի ծայրը մի կողմը, մյուսը՝ մյուս կողմը:

ԾԱՆՈԹ.—Լարով ամրացնել դետոնատորը գլխատակին շատ անհարմար ե: Ուս-

տի ավելի լավ են այն դետոնատորները, վորոնց լարերը գլխի վրա յեն (այդ դետոնատորները գլխներին արձձե թասակներ ունեն): Այն ժամանակ դետոնատորի լարերը կապվում են նռնակի լարերի հետ և այդպիսով ստացվում ե ամուր կապ:

ՆԵՏՈՒՄԸ

10. Նռնակը վերցնել աջ ձեռքը:

11. Ձախ ձեռքով կամ ատամներով ժապավենի ազատ ծայրից բռնած հանգիստ պոկել այն բուծինի գլխից, այն ժամանակ քերելու բաղադրութունը կբացվի: Յեթե բուծինի յլրա արձձե թասակ կա, վերցնել այն:

12. Նռնակը աջ ձեռքով բռնած, քերելու բաղադրութունը քսել տախտակին (կամ ժապավենին), վոր կապված ե ձախ ձեռքին, այդ միջոցին աջ ձեռքի ժառներով բուծինը պետք ե պահել գլխից և կողքերիցը: Տախտակ չեղած կամ փչացած ժամանակ, կարելի յե ոգտվել սովորական լուցկու տուփով:

13. Անմիջապես նետել նոնակը ցանկարի ուղղությամբ:

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

14. Քերելու բաղադրությունը տախտակին քսելուց հետո յերբեք նոնակը ձեռքում չպահել:

15. Նոնակը կրել բուծինը մեջը դրած արգելվում է:

16. Առանց կարիքի բուծինի գլխին ժապավենին ձեռք չտալ, վորովհետև քերելու բաղադրությունն արագ խոնավանում է:

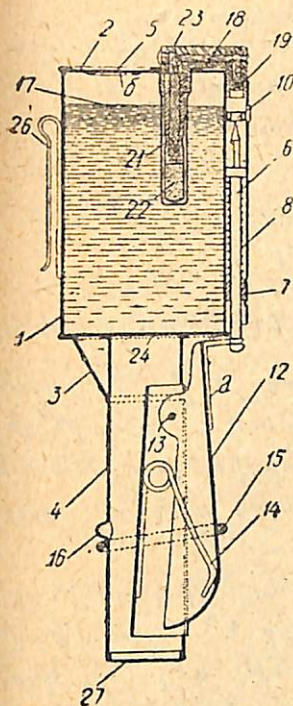
17. Նոնակները պետք է նետել ծածկարանների յետևից կամ պառկել նետելուց հետո, վորովհետև բեկորները թռչում են չորս կողմը մինչև 100—150 բայլ:

ՋԵՌՔԻ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ՆՈՆԱԿ 1917

ԹՎԻ ՏԻՊԱՐԻ

ՆՈՆԱԿԻ

ԿԱԶՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

- 1) Մարմին
- 2) Կափարիչներ
- 3) Ձալար
- 4) Կոթ
- 5) Թիթեղյա շրջանակ, վոր փակում է կափարիչի 6 անցքը
- 6) Ձարկան
- 7) Ձարկանի կոթառ
- 8) Մարտական զսպանակ
- 9) Հրահան
- 10) Ուղղիչ կոթառ 2 ա
- 11) Բուլիք
- 12) Յեղքաշիկ 2 ապուռով
- 13) Յեղքաշիկի սոնակ
- 14) Յեղքաշիկի զսպանակ
- 15) Պահպանիչ ող
- 16) Հենարան
- 17) Խեղդիչ հեղուկ
- 18) Բուծին
- 19) Բախական պատիճ
- 20) Դարձուցակ
- 21) Հեռակայական փողակ
- 22) Պատիճ-դետոնատոր
- 23) Պատրույգ
- 24) Նոնակի հատակը
- 25) Կրելու կարթ
- 26) Կոթի հատակը

Նկար 16.

Ջեղքի քիմիական նոնակ
1917 թվի տիպարի

1. Նոնակի քաշն է 850 գրամ

2. Խեղդիչ բաղադրության քաշը 550 գրամ:

3. Այս նոնակի կառուցվածքի մանրամասնությունը կատարելապես նույնն է, ինչ վոր 1914 թվի տիպարինը: Նետումը նախապատրաստելու կանոնները՝ նույնպես: Միայն պայթուցիկ լիցքը փոխարինված է խեղդիչ բաղադրությամբ:

ՆՈՆԱԿԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

4. Նետված նոնակում 4 վայրկյան անցնելուց հետո պայթում է պատիճ-դետոնատորը, նոնակի մարմինը բացվում է և խեղդիչ հեղուկը, ցնդվելով անկման վայրում, արագ գոլորշիանում է:

5. Նոնակը լցնող հեղուկի գոլորշիների հատկությունն է աչքերը և շնչառություն որգանների լորձաթաղանթը զրգռելը, վորի հետևանքով այն գետնատան կամ բլինդաժի մեջ, ուր նոնակ է ձգված, առանց հակադադի մնալ չի կարելի, մարդս համակվում

է անդիմադրելի հազով, վորը փոխվում է սիրտը հետ տալու, աչքերը կսկծելուց թափող արտասուքը արգելում է վորևե բան տեսնել: Այդպիսի միջոցառում 10—15 րոպե մնալը առողջություն լուրջ վնաս է պատճառում, վոր կարող է մահով վերջա
նալ:

6. Նոնակի ներգործությունը բաց խրամատներում, մանավանդ բամու ժամանակ ավելի թույլ է, սառնամանիքը նույնպես թուլացնում է նոնակների ներգործությունը: այդ պատճառով 10 աստիճանից ավելի սառնամանիքի ժամանակ նրանից չպետք է ոգտվել:

7. Նոնակի պատահական պայթյունի դեպքում պետք է աչքերը փակել (աչքերի շփումը միայն ուժեղացնում է զրգռիչ ներգործությունը), շնչառությունը պահել և նոնակից հեռանալ հողմաբեր կողմը կամ հագնել հակադադ:

ԶՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

8. Նոնակաների արկղների բացումը *), ինչպես և նոնակաների գննությունը կատարել բացողյա մօտն ունենալով հակազագեր:

9. Յեթե արկղը բանալիս տարածվի ուժեղ հոտ, վորը աչքերը և կոկորդը գըրգռում ե, անհրաժեշտ ե հակազաղ հագնել:

10. Նոնակաները հին շորով սըբել և ջոկել իբրև անպետք այն նոնակաները, վորոնցից հեղուկ ե հոսում:

11. Անսարք ինչպես և վնասված նրոնակաները գործադրելու չհանձնել, այլ հորել գետնի մեջ վնչ պակաս քան 1 մետր (1,5 արշին) խորության վրա:

*) Նոնակաների խցանվածքը պետք ե պահպանել փչացումից և դատարկելուց հետո հանձնել թիկունքը:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ

ԿԱՆՈՆՆԵՐ

ԶԵՌՔԻ ՅԵՎ ՀՐԱՑԱՆԱՅԻՆ ՆՈՆԱԿՆԵՐԸ ԶՈՐԱՄԱՍԵՐՈՒՄ ՊԱՀԵԼՈՒ

1 խաղաղ ժամանակ գործառնում յեղած նոնակաների ամբողջ պաշարը պետք ե պահել հատուկ պահեստում, վորը պիտի գտնվի զինապետի տրամադրության տակ: Վաշտերում (հեծելավաշտերում, գորախմբերում) կարող են գտնվել միայն վարժական նոնակաները:

ԾԱՆՈԹ. — Հրաձիգ զնդի լրիվ կոմպլեկտը կազմում են 3000 ձեռքի և 3000 հրացանային նոնակաները, ընդամենը 125—150 փութ:

2. Պահելիս պետք ե ղեկավարվել ներքոհիշյալ ընդհանուր դրություններով՝ ա) Նոնակաները, մեծ բանակությամբ

պահելու ժամանակ, հանդիսանում են չափազանց վտանգավոր մթերք: Նրանք կարող են պայթել՝ 1) կրակից, 2) սաստիկ հարվածից, մանավանդ յերկաթով, 3) փոխադարձ շփումից և ցնցումից և 4) յերկաթատե թափահարումից (որինակ վարգով սալահատակի վրա յերթալուց):

բ) Յերկար պահելուց, մանավանդ խոնավության մեջ, նռնակների պարունակությունը փչանում (տարրալուծվում) է, իսկ նռնակների բարակ մետաղե մասերը ժանգն ուտում են: Փշացած նռնակներից վտանգը ուժեղ կերպով մեծանում է՝ պայթյունը կարող է առաջ գալ չնչին, դժվար վերացնելի պատճառներից:

գ) Ամենից ավելի վտանգավոր են դետոնատորները, ապա և հրացանային նռնակները (վորոնց դետոնատորները ներսից են): Ձեռքի նռնակները, քանի դեռ չեն լցված և չեն փշացած, ինքնըստինքյան միանգամայն անվտանգ են, սակայն դետոնացիայից (հարևան տեղում յեղած պայ-

թյունից) կարող են նրանք ել պայթել:

դ) Առանձին նռնակներ, վորեն մեկի ձեռքը հանձնված ժամանակ, հարկ յեղած գնման և հմուտ վերաբերմունքի պայմաններում, վոչ մի վտանգ չեն ներկայացնում: Սակայն դետոնատորների նկատմամբ նախազգուշացումներ անհրաժեշտ են նաև ձեռքերին պահած ժամանակ:

3. Գնդի նռնակային պահեստը, յեթե նա մշտական է, (պետք է իրենից ներկայացնի ամուր աղյուսե կամ քարե նկուղ, նոր, լավ վնասիլյացիայով, բավականաչափ աղյուս, շանթարգել ունեցող և հրդեհից ապահովված: Նրա հեռավորությունը բնական տեղերից և սովորական ճանապարհներից պետք է լինի վոչ պակաս քան 100 մետր, իսկ ֆաբրիկներից և յեկաթուղիներից վոչ պակաս քան 500 մետր: Պահեստը պիտի պահպանվի ժամապահներով վառողի պահեստների հետ ընդհանուր հիմունքներով:

Նռնակները վառողի պահեստներում

պահելը այն միջոցին, յերբ այնտեղ վառող
կա, խստիվ արգելվում է:

Ժամանակավորապես պահեստ կարող
է ծառայել յուրաքանչյուր շենք բացի ծղո-
տով ծածկվածները, այն պայմանով վոր
վերը հիշված մյուս պայմանները պահպան-
վեն:

4. Հրացանային, ձեռքի նռնակները և
դետոնատորները պետք է տեղավորվեն
պահեստում յերեք առանձին տեղում, վո-
րոնք պետք է իրարից բաժանված լինեն
աղյուսե (բետոնե) միջապատերով և մետր
հաստությամբ:

Ժամանակավոր պահեստում միջապա-
տերը կարող են լինել կրկնակի փայտե,
մեջտեղը վոչ պակաս քան կես մետր ա-
վազի շերտով:

5. Նռնակներն ու դետոնատորները
պահվում են միշտ արկղներում, հատուկ
խցանված, ըստ հնարավորության հերմե-
տիկ: Արկղներից հանված նռնակները (զըն-
նության ժամանակ, հանձնումից հետո և

այն) նորից դարավում են ազատ արկղի
մեջ:

6. Արկղները տեղավորվում են առան-
ձին, լաստանների կամ հենարանների վրա,
վոչ մի դեպքում հատակին: Պարտադիր են
վենտիլյացիայի համար արանքներ և ամեն
մի արկղը ազատ դուրս բերելու համար
անցքեր: Ծախսման յենթակա արկղները
դրվում են առանձին:

7. Արկղները դնելու, զննելու և դուրս
բերելու ժամանակը շարժումները պետք
է զգուշ, սահուն և փափուկ լինեն: Վայր
ձգելը, հրելը, հատակի վրա քաշ տալը և
այլն թույլ չպետք է տալ: Յեթե արկղը
ծանր է կամ տեղափոխելու համար անհար-
մար, պետք է ոգտվել խարակներով: Ար-
կղները բանալ կարելի չէ միայն պահեստից
դուրս:

8. Պահեստին պետք է կանոնավոր դի-
տողություն լինի: Վոչ պակաս քան ամիսը
մի անգամ բոլոր արկղները պետք է զննել
հատուկ հանձնաժողովների միջոցով և ար-

ձանագրություն կազմել: Չննության միջոցին վոչ հերմետիկ խցանվածը բացվում է և պարունակությունը քննվում է առաջին պատահած ուղինակով: Հերմետիկ խցանվածը բացվում է միայն այն դեպքում, յեթե փչացած է կամ ուռած պատեր ունի, այդ նշան է, վոր ներսում տարրալուծում է կատարվում:

9. Այն նոնակներն ու դետոնատորները, վորոնք հանձնաժողովը գտնում է, վոր պահելու համար վտանգավոր են, պետք է իսկույն առանձնացվեն և հանձնաժողովի վորոշումից վոչ ուշ քան հինգ ուր հետո պետք է վոչնչացվեն պայթեցնելու միջոցով:

10. Վարժական հրաձգությունների և նոնաձգության համար նոնակները պետք է տեղ հաացվեն պահեստից արկներում ուղղակի հրաձգարան ղինապետի կարգադրությամբ: Տեղափոխությունը կարող է կատարվել սովորական սայլերով. յեթե քանակով շատ են՝ հրացանային նոնակները պետք է բաժանվեն ձեռքի նոնակներից

(իրենց դետոնատորներով): Արկղները դետոնատորներով խնամքով փաթաթվում են խսիրով կամ մի ուրիշ բանով ցնցումները խափկացնելու համար: Վարդով տեղափոխումը չի թույլատրվում:

11. Յերթի, պատերազմի ժամանակ, նոնակները սահմանված քանակով հանձնվում են հրաձիգների ձեռքը: Գումակում ղինապետը կրում է միայն պահեստի կոմպլեկտը, իսկ ձեռքի նոնակները, հրացանային նոնակները և դետոնատորները պետք է տեղավորված լինեն առանձին սայլերում: Արկղները ծածկվում են բրեզենտով և ամուր կապվում են, վորպեսզի չքսվեն և իրար չկպչեն: Դետոնատորներով արկղները վորևե փափուկ բանով են պատում (ճիւղպ, հարդ, ճյուղեր և այլն):

12. Վարդով և սալահատակած ճանապարհներով փոխադրելուց պետք է հնարավորին չափ խուսափել: Յեթե այնուամեկորին չափ խուսափել՝ յեթե քանակով շատ են՝ հարկավոր է խճուղով շարժվել, նայնիվ, հարկավոր է խճուղով շարժվել, պետք է չքարած յեղրերով քշել: Գիշերոթի

և հանգստի ժամանակ նռնակներով սայլերը
զրվում են մնացած գումակից զատ, պահ-
պանության ներքո, խնամքով պահպանելով
(քողարկելով) վերերկրյա և ոգային ուբա-
կոծությունից և գնդակոծումից:

13. Մարտիկների ձեռքը հանձնված
նռնակները պետք է կրել հատուկ նռնակա-
յին սրայուսակներում կամ պարկերում, վո-
րոնք պետք է ունենան դետոնատորը տե-
ղավորելու համար առանձին գրպաններ:
Մի սրայուսակում նռնակների թիվը պետք
է լինի 4—6:

Ստորիկ ցնցումներից և հարվածներից
պետք է խուսափել, վորպեսզի նռնակները
չփչանան և դետոնատորները չպայթեն:

ԲԱՌԱՅՈՒՅԱԿ

Ադուցարան оправа

Ալյումինեб алюминевый

Ակ очко

Ականոց, ակնկալ втулка

Ակոսիկ бороздка

Ամոնալ аммонал

Անրիկ хомутик

Ապուռ зацеп

Ասեղ боек

Արձձեб свинцовый

Արույրեб латунный

Ափսեб тарель

Բախական փողակ, պատիճ ударная трубка, кап-
сюль

Բացվածք отверстие

Բեկորներ осколки

Բիկֆորդյան քուղ бикфордов шнур

Բոցավառող մեխանիզմ, հարմարանք воспламе-
няющий механизм, приспособление

Բուլիք чека

Բուժիկն стопин, տ. պատրույթ

Գազաթնահար կրակ навесный огонь
 Գլան цилиндр
 Գլանաձև цилиндрический
 Գլուխ головка
 Դարձուցակ завертка
 Դռնակ дверца
 Զարկան ударник
 Զննություն осмотр
 Զուգանակ ժարտական, գալարուն пружина бое-
 թաши чашка вая, спиральная
 Թափակ колпак, колпачек
 Ժապավեն лента
 Լիցք заряд
 Լծակ рычаг
 Լցնելը зарядание
 Խեղդիչ հեղուկ удушающая жидкость
 Խոտորնակի поперечный
 Խցանում укупорка
 Ծալրապանակ наконечник
 Ծանրոց грузик
 Ծխատու վառու дымный порох
 Ծխնի шарнир
 Կատար гребень
 Կարթ крючок
 Կախարիչ крышка
 Կեռ крючек

Կոթ рукоятка
 Կոթառ муфта
 Կվադրանт квадрант
 Կտրուչ прорезь
 Կրկնահատակ поддон
 Հապաղիչ замедлитель
 Հատակ дно
 Հատիկ мушка
 Հենարան упор (ционная трубка, состав
 Հեռակայանի փողակ, բաղադրություն дистан-
 Հրածակ запальное отверстие
 Հրահան курок
 Հրապատիճ (փոքր) капсюль (малый)
 Հրապատիճ-դետոնатор капсюль-детонатор
 Հրասանդիկ мортирка
 Զագար воронка
 Զայթիչ տ. դետոնатор
 Զիտ шейка
 Մագաղաթ пергамент
 Մանեկ гайка
 Մաստիքա мастика
 Մասնեք желобок
 Մասնոց наперсток
 Մարմին корпус
 Մեղիւնիտ мелинит
 Միացնող соединительный

Յետքաշիկ оттяжка
 Յերկայնակի продольный
 Յերկթիանի двухперый
 Յերկճիղ вилка
 Եիշ наметка (ручная
 Եռնակ հրացանային, ձեռքի граната ружейная,
 Եռնակակիր подносчик гранат
 Եռնաձիգ гранатометчик
 Շամփուր шомпол
 Շառաչուկ սնդիկ гремучая ртуть
 Շուրթ срез
 Որայուրատոր обтюратор
 Ողակ кольцо
 Ողակաձև кольцевой
 Պահունակ обойма
 Պահպանիչ предохранитель
 Պահպանիչ բուլիք предохранительная чека
 Պայթուցիկ разрывной
 Պայթուցիչ взрыватель
 Պատիճ пистон
 Պատուհան окно, окошко
 Պատրույգ стопин, ա՛րբուճին
 Պիստոն пистон
 Պսակ венчик
 Սարքելը сборка
 Սեղմիչ зажимной

Սեղմվածք обжим
 Սկավառակ диск
 Սոնակ ось
 Սվինի փողակ штыковая трубка
 Ստվարաթղթե картонный
 Վայրիջույց մեխանիզմ спусковой механизм
 Վառողի փռչի пороховая мякоть
 Վարող յերուն ведущий выступ
 Վաք жолоб
 Վերածուրիկ прилив
 Վառք մարտական, պահպանիչ взвод боевой,
 Տափողակ шайба (предохранительный
 Տետրիլ тетрил
 Տրամալար-ցուցիչ отвес-указатель
 Յուցիչ խաղ указательная черта
 Փշրաող նյութ дробящее вещество
 Փող ствол
 Փողաբերնի շուրթ дульный срез
 Փողակ трубка
 Փոս углубление
 Քանդելը разборка
 Քերիչ терка
 Քերելու բաղադրություն терочный состав

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.	62
I. ԴՅԱԿՈՆՈՎԻ ՍԻՍՏԵՄԻ ՀՐԱՅԱՆԱՅԻՆ ՆՌՆԱԿ.	3
Նռնակի մարտական հատկությունները	5
Նռնակի կազմությունը	7
Հրասանդիկ	19
Կվադրանտ	21
Նռնակների յեվ հրասանդիկների խցանումը յեվ զննությունը	23
II. 1914 ԹՎԻ ՏԻՊԱՐԻ ՁԵՌՔԻ ՆՌՆԱԿ.	
Նռնակի մարտական հատկությունները	27
Նռնակի կազմությունը	28
Նռնակը լցնելը	40
Նռնակով գործելը	44
Նռնակների խցանումը յեվ զննությունը	45
III. ՄԻԼՍԻ ՍԻՍՏԵՄԻ ՆՌՆԱԿ.	
Նռնակի մարտական հատկությունները	51
Նռնակի կազմությունը	52
Բոցավառող մեխանիզմի քանդելը յեվ սարքելը	62

Նռնակը լցնելը	65
Նռնակով գործելը	66
Նռնակների յեվ դեռուստորներ խցանումը յեվ զննությունը	67
IV. ՁԵՌՔԻ ԾԱՆՐ ՆՌՆԱԿ ՖՈՒԳԱՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՆՈՎԻՅԿՈՒ ՅԵՎ ՖՅՈՒՈՐՈՎԻ ՍԻՍՏԵՄԻ	72
V. 1914 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԻՊԱՐԻ ՁԵՌՔԻ ՆՌՆԱԿ ՖՈՒԳԱՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ԼՐԱՅՈՒՑԻՉ ԼԻՅՔՈՎ.	75
VI. 1915 ԹՎԻ ՏԻՊԱՐԻ ՀՐԱՅԱՆԱՅԻՆ ՆՌՆԱԿ (ՇԱՄՓՈՒՐԱՎՈՐ).	77
Հիմնական տվյալներ	79
Նռնակի մեխանիզմի գործողությունը	79
Նախապատրաստություն ձեռքի համար յեվ հրաձգություն նռնակով	79
Նախազգուշացումներ հրաձգության ժամանակ	82
VII. ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՁԵՌՔԻ ՆՌՆԱԿ 1915 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԻՊԱՐԻ F ՄԱՐԿԱՅԻ (ՊԱՇՏՊԱՆՈՂԱԿԱՆ).	85
Նռնակի կազմությունը	86
Լցրած նռնակների նետումը	86
VIII ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՁԵՌՔԻ ՆՌՆԱԿ, ՅԵՐԿԱՐ (ՀԱՐՁԱԿՈՂԱԿԱՆ).	88
Հիմնական տվյալները	88

Նոնակի կազմությունը	89
Նոնաժի նախապատրաստումը յեվ նրանով գործելը	92

IX. ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՁԵՌՔԻ ՆՌՆԱԿ, ԿԼՈՐ (ՊԱՇՏ-
ՊԱՆՈՂԱԿԱՆ):

Նոնակի կազմությունը	94
Գործելու նախապատրաստությունը	95
Նետումը	95
Նախազգուշական միջոցներ	96

X. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՁԵՌՔԻ ՆՌՆԱԿ ԼԵՄԱՆԻ ՍԻՍ-
ՏԵՄԻ (ՊԱՇՏՊԱՆՈՂԱԿԱՆ):

Նոնակի կազմությունը	97
Գործելու նախապատրաստությունը	98
Նետումը	99
Նախազգուշական միջոցներ	100

XI. ՁԵՌՔԻ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ՆՌՆԱԿ 1917 ԹՎԻ ՏԻ-
ՊԱՐԻ:

Նոնակի կազմությունը	101
Նոնակի մարտական ներգործությունը	102
Ջննության կանոնները	104
Հավելված: Կանոններ ձեռքի և հը- ցանային նոնակները զորամա- սերու մ պահելու:	105

ԲԱՌԱՅՈՒՅԱԿ	113
----------------------	-----

